Linköpings universitet | Institutionen för ekonomisk och industriell utveckling
Masteruppsats 30 hp | Masterprogram i Affärsjuridik - Affärsrätt
HT2017/VT2018 | LIU-IEI-FIL-A--18/02710--SE

Försäkringsgivarens regressrätt

– särskilt om regressbeloppet och regresskrav mot en medförsäkrad.

The Insurer's Right to Subrogation

– especially regarding the subrogation amount and the claim against a co-insured.

Emmy Berglund

Handledare: Harald Ullman
Examinator: Anders Holm

LINKÖPINGS UNIVERSITET

Linköpings universitet
SE-581 83 Linköping, Sverige
013-28 10 00, www.liu.se

Sammanfattning

En försäkringsgivare som utgivit ersättning för en skada kan inträda i den försäkrades rätt till skadestånd från skadevållaren, sådan rätt kallas regressrätt och regleras huvudsakligen i försäkringsavtalslagen[1] (FAL) 7 kap. 9 §. Regressrätten ska härledas ur försäkringstagarens rätt till skadestånd, därmed kan inte försäkringsgivaren hamna i bättre rätt mot skadevållaren än vad försäkringstagaren hade. Skadan måste ha orsakats av en tredje man, försäkringsgivaren kan således inte rikta regresskrav mot försäkringstagaren själv. Som försäkringstagare räknas även den som i försäkringsavtalet upptagits som medförsäkrad, den medförsäkrade måste ha ett försäkrat intresse i den försäkrade egendomen för att avtalet ska äga giltighet till förmån för denne.

Syftet med denna uppsats är att bringa klarhet i vilken utsträckning försäkringsgivare kan tillämpa regressrätten, vem ett regresskrav kan riktas mot och om regressrätten, som FAL antyder, är begränsad till rena skadeståndssituationer. Uppsatsens innehåll baseras på relevant lagstiftning, förarbeten och doktrin. Vem ett försäkringsbolag kan rikta regresskrav mot diskuteras, i synnerhet frågan om regresskrav kan riktas mot någon som är medförsäkrad. Rättsfallen i *Securitasfallet*[2] och *Spårvagnsfallet*[3] har en central roll för frågan om regresskrav mot medförsäkrad tillåts. Därutöver analyseras vilket belopp försäkringsgivaren har rätt att kräva regressersättning för, centralt för den diskussionen är de olika värderingsregler som tillämpas i egendoms- respektive ansvarsförsäkring, samt frågan om kulansbetalningar, det vill säga om försäkringsgivaren har betalat ut ersättning utan att ha varit skyldig till det, kan ligga till grund för ett regressanspråk.

Uppsatsen visar att regress mot medförsäkrad som huvudregel inte tillåts. För att kunna skyddas av förbudet mot regresskrav mot medförsäkrad, måste dock den medförsäkrade ha ett försäkrat intresse i vad försäkringen avser. Regressbeloppet kan som högst vara beloppet i den skadeståndsfordran som den skadelidande försäkringstagaren haft gentemot skadevållaren. Kulansbetalningar och försäkringsbolagets egna kostnader till följd av skadan, såsom kostnader för handläggning av ärendet, får inte inkluderas i regressbeloppet.

[1] Lag (2005:104) om försäkringsavtal.
[2] NJA 2001 s. 711.
[3] Svea hovrätts dom 2017-12-07, mål T 3492-16.

Förkortningar

DÖ	Dubbelöverenskommelsen
FAL	Försäkringsavtalslag (2005:104)
GFAL	Lag (1927:77) om försäkringsavtal (nu ersatt av FAL)
HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätten
JT	Juridisk tidsskrift
KöpL	Köplag (1990:931)
NFT	Nordisk försäkringstidskrift
NJA	Nytt juridiskt arkiv
RÖ	Regressöverenskommelsen
SkL	Skadeståndslag (1972:207)
SkbrL	Lag (1936:81) om skuldebrev
SvJT	Svensk juristtidning
TR	Tingsrätten

Innehåll

1. Inledning 1
1.1 Problembakgrund 1
1.2 Problemformuleringar 2
1.3 Syfte 3
1.4 Metod och material 3
1.5 Avgränsningar 4
1.6 Disposition 4
2. Försäkringsrätt 5
2.1 Försäkrat intresse 5
2.2 Egendomsförsäkring 5
2.3 Skadeståndsregleringar och ansvarsförsäkring 7
2.4 Medförsäkrad 9
2.5 Försäkringsplikt 11
2.6 Dubbelförsäkring 11
2.7 Självrisk 12
2.8 Exempel på leverantörers ansvarsåtaganden 12
2.8.1 Inledning 12
2.8.2 Fullgörelseansvar 13
2.8.3 Garanti 14
3. Regressrätt 15
3.1 Regleringar om försäkringsrättslig regressrätt 15
3.1.1 Inledning 15
3.1.2 Regressöverenskommelsen 16
3.1.3 Regress vid dubbelförsäkring 17
3.2 Svenska försäkringsbolags regressverksamhet 18
3.3 Regressbeloppet 20
3.3.1 Inledning 20
3.3.2 Kulansbetalningar 20
3.3.3 Regress vid jämkat skadestånd 23
3.4 Vem ett regresskrav kan riktas mot 24
3.4.1 Inledning 24

3.4.2 Direktkravsrätt vid regressutövning ... 25
3.4.3 Regress mot fysisk person ... 26
3.4.4 Regress vid medförsäkring ... 26
3.4.4.1 Inledning ... 26
3.4.4.2 Securitasfallet ... 27
3.4.4.3 Spårvagnsfallet ... 29
3.5 Cessioner som inte följer av FAL:s regressreglering ... 32
4. Analys ... 34
4.1 Inledning ... 34
4.2 Vem ett regresskrav kan riktas mot ... 35
4.2.1 Regress mot medförsäkrad ... 35
4.2.1.1 Inledning ... 35
4.2.1.2 Den medförsäkrades försäkrade intresse ... 36
4.2.1.3 Regress mot medförsäkrad genom cession ... 38
4.2.2 Regress mot part som friskrivits ansvar ... 39
4.2.3 Regress vid direktkravsrätt ... 39
4.2.4 Regress mot fysiska personer ... 40
4.3 Regress vid leverantörsåtaganden ... 41
4.4 Regressbeloppet ... 42
4.4.1 Skillnaden i värderingsregler enligt olika försäkringar ... 42
4.4.2 Regress vid kulansbetalningar ... 44
4.4.3 Regress för försäkringstagarens självrisk ... 47
5. Slutsatser ... 49
5.1 Mot vem kan försäkringsbolag rikta regressanspråk? ... 49
5.2 Hur bestäms vilket belopp som ett försäkringsbolag har rätt att kräva regress för? ... 50
5.3 Kan regresskrav riktas för andra typer av anspråk än för skadestånd, exempelvis för fullgörelseansvar och garantier? ... 50
Referenser ... 51

1. Inledning

1.1 Problembakgrund

När en skadehändelse inträffar kan den skadelidande få ersättning från ett försäkringsbolag i vilket den skadelidande har en försäkring. På så vis minskar den skadelidande sina kostnader till följd av skadan, till en kostnad motsvarande försäkringens självrisk. Har skadehändelsen orsakats av någon som kan hållas skadeståndsskyldig kan försäkringsgivaren, efter att ha betalat ut ersättning till den skadelidande, träda in i den skadelidandes rätt till skadestånd och rikta ett regresskrav mot skadevållaren.[4] Försäkringsregressreglerna utgör ett gränsområde mellan skadestånds- och försäkringsrätt.[5] Försäkringsgivares regressrätt regleras främst i försäkringsavtalslagen[6] (FAL):

> *7 kap. 9 §*
>
> *Försäkringsbolaget inträder i den försäkrades rätt till skadestånd med anledning av skadan, i den mån denna omfattas av försäkringen och har ersatts av bolaget.*
>
> *8 kap. 19 §*
> *Det som sägs i (...) 7 kap. 9 § om regressrätt tillämpas också vid företagsförsäkring.(...).*

En försäkring är till sin definition att försäkringsgivaren åtar sig att utge ersättning till försäkringstagaren för en skadehändelse som omfattas av försäkringstagarens försäkring, mot att försäkringstagaren har betalat en premie till försäkringsgivaren. Kostnaden för en skada fördelas på så vis på hela försäkringstagarkollektivet, istället för att drabba en enskild individ.

Regressrätten är beroende av huruvida den skadelidandes skadeståndsrätt är begränsad, exempelvis på grund av att den skadelidande har varit medvållande till skadan, eller frånskrivit sig rätten till skadestånd.[7] Vidare kan försäkringsbolags möjligheter till att rikta regresskrav begränsas om bolaget har anslutit sig till *Regressöverenskommelsen* (RÖ)[8] som syftar till att rationalisera regressförfarandena mellan försäkringsbolagen.

---

[4] Sandberg, *Behövs en regressöverenskommelse?* s. 14.
[5] Hellner, *Försäkringsrätt*, s. 277.
[6] Försäkringsavtalslag (2005:104).
[7] Fält, *Försäkringsgivares regressrätt* s. 337.
[8] Regressöverenskommelse (RÖ) för skador inträffade från och med den 1 juli 2005.

Utöver försäkringstagaren, det vill säga den som tecknat försäkringen, kan försäkringsskyddet omfatta även andra, så kallade medförsäkrade, såsom medlemmar i samma hushåll som försäkringstagaren eller underentreprenörer till en entreprenör som tecknat försäkringen. Vållar en medförsäkrad en skada som omfattas av försäkringen, uppkommer frågan huruvida försäkringsgivaren har rätt att mot denne rikta regresskrav.

Vid ett försäkringsfall har försäkringsbolag kostnader för dels utgiven försäkringsersättning, dels kringkostnader såsom utredningskostnader och rättegångskostnader. En skadelidandes egendomsförsäkring kan medge högre ersättning än vad skadevållaren är skadeståndsskyldig till. Härigenom uppstår frågan vilka kostnader ett försäkringsbolag har rätt att utkräva regress för.

Ullman anför att i situationer när en säljare har ett *felansvar* gentemot en köpare för att avhjälpa ett fel i såld vara, innefattar detta felansvar såväl ett fullgörelseansvar som ett skadeståndsansvar.[9] Fullgörelseansvaret regleras i köplag[10] (KöpL) 34 §, och köparens rätt till fullgörelseansvar är oberoende av om köparen är skadeståndsberättigad enligt KöpL 40 §. Frågan huruvida fullgörelseansvaret är att ses som skadestånd är av betydelse för säljarens ansvarsförsäkring, som omfattar skadeståndsansvar men inte annan ersättningsskyldighet gentemot köparen.[11] Denna fråga är därmed även av intresse för huruvida försäkringsbolag har rätt att rikta regresskrav efter att ha ersatt en köpares skador som omfattas av säljarens felansvar.

1.2 Problemformuleringar

1. Mot vem kan försäkringsbolag rikta regressanspråk?
    - Kan någon som är medförsäkrad få ett regresskrav riktat emot sig?
2. Hur bestäms vilket belopp som ett försäkringsbolag har rätt att kräva regress för?
    - Vad har de olika ersättningsreglerna i egendomsförsäkring respektive ansvarsförsäkring för betydelse för försäkringsregressen?
    - Kan försäkringsbolag rikta regresskrav mot skadevållaren för försäkringstagarens självrisk?
3. Kan regresskrav riktas för andra typer av anspråk än för skadestånd, exempelvis för fullgörelseansvar och garantier?

[9] Ullman, *Försäkring och ansvarsfördelning*, s. 37.
[10] Lag 1990:931.
[11] Ullman, *Försäkring och ansvarsfördelning*, s. 43.

1.3 Syfte

Syftet med denna uppsats är att sammanställa och analysera regleringen av försäkringsgivares regressrätt och bringa klarhet i vilken utsträckning denna regressrätt kan tillämpas av försäkringsgivare. Vidare är syftet att utreda mot vem försäkringsgivare kan rikta regressrätt, exempelvis om det är möjligt att rikta regresskrav mot en skadevållare som är medförsäkrad i den skadelidandes försäkring, samt om regressrätten är begränsad till rena skadeståndssituationer, eller om den även kan tillämpas i situationer för exempelvis fullgörelseansvar och garantiåtaganden.

1.4 Metod och material

Uppsatsen inleds med en rättsdogmatisk genomgång av gällande rätt utifrån lag, förarbeten, doktrin och praxis för att ge en helhetsbild av hur bestämmelserna för försäkringsgivares regressrätt regleras och tillämpas idag. Rättsdogmatisk metod syftar till att fastställa gällande rätt genom att beskriva och systematisera denna.[12] FAL tillkom genom ett nordiskt lagstiftningssamarbete vilket gör att de nordiska ländernas försäkringslagstiftningar är likartade,[13] till viss del används därför nordisk litteratur i framställningen i den mån denna litteratur är aktuell även för svensk rätt.

Eftersom stor del av för uppsatsen relevanta rättskällor härrör från tiden före att FAL antogs, tillämpas till viss del rättshistorisk metod. Rättshistorisk metod används för att skapa bättre förståelse för det aktuella ämnet.[14] FAL började gälla år 2005 och ersatte då den tidigare försäkringsavtalslagen, här omnämnd GFAL. Betydelsen av rättspraxis som härrör till GFAL beror på hur väl bestämmelserna i FAL och GFAL överensstämmer.[15] Försäkringsgivares regressrätt reglerades tidigare i GFAL 25 §, paragrafen var dispositiv och avtalades ofta bort genom försäkringsvillkoren. Genom FAL anpassades bestämmelserna om regressrätten i FAL 7 kap. 9 § till att bättre överensstämma med försäkringsbolagens praxis, ändringen innebar därför inte någon praktisk ändring av rättsläget.[16] Rättsfall härrörande till GFAL har därmed fortfarande betydelse för tolkningen av FAL 7 kap. 9 §.

Uppsatsens analys utgår från en rättsanalytisk metod. Denna metod är vidare och friare än den rättsdogmatiska och syftar inte enbart till att fastställa gällande rätt utan även att analysera

[12] Olsen, *Rättsvetenskapliga perspektiv*, s. 122; Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*, s. 43.
[13] Bengtsson, *Försäkring, några huvudlinjer*, s. 16.
[14] Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*, s. 53.
[15] Bengtsson, *Försäkringsavtalsrätt*, s. 173.
[16] Prop. 2003/04:150, s. 206.

denna.[17] Den rättsanalytiska metoden tillåter en större variationsrikedom i underlaget än den rättsdogmatiska, exempelvis kan materialet analyseras utifrån en av författaren bestämd infallsvinkel.[18] I min analys avser jag att använda ett teleologiskt tolkningssätt, det vill säga en ändamålsenlig tolkning mot bakgrund av bestämmelsers grundläggande effekter och funktioner.[19]

1.5 Avgränsningar

Uppsatsen är inriktad på företagsförsäkringar och således redogörs inte för konsumentförsäkringar mer än i den mån det är nödvändigt för att analysera effekterna av att försäkringsbolag har rätt att rikta regresskrav mot skadevållare. Uppsatsen är vidare avgränsad till att endast behandla svensk rätt.

1.6 Disposition

I uppsatsens andra kapitel beskrivs kortfattat skadeånds- och försäkringsrättsliga aspekter som spelar särskild roll för försäkringsgivares regressrätt. I kapitlet redogörs även kort för ett par exempel på åtaganden en leverantör kan omfattas av. Kapitel två är främst avsett för läsare utan djupare kunskaper i försäkringsrätt.

Uppsatsens tredje kapitel innehåller en grundlig redogörelse för försäkringsgivares regressrätt, baserad på tillgänglig doktrin, praxis, lag och förarbeten. Kapitlet inleds med en redogörelse av FAL:s regressregler samt de frivilliga avtalen regressöverenskommelsen och dubbelförsäkringsöverenskommelsen, till vilka de flesta försäkringsbolag som är verksamma i Sverige är anslutna (avsnitt 3.1). Därefter följer ett avsnitt om svenska försäkringsbolags regressverksamhet (avsnitt 3.2) och en redogörelse för regressbeloppets (avsnitt 3.3). I avsnitt 3.4 beskrivs vem ett regresskrav kan riktas mot, och i avsnitt 3.5 redogörs för cessioner som inte följer av FAL:s reglering.

I fjärde kapitlet presenteras en analys av den fakta som redogjorts för i kapitel tre för att besvara de för uppsatsen ställda problemformuleringarna. Uppsatsen avslutas i kapitel fem med en sammanfattning av analysens resultat samt slutsatser utifrån analysen.

---

[17] Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*, s. 46.
[18] Ibid.
[19] Bernitz, *Europarätten*, s. 47.

2. Försäkringsrätt

2.1 Försäkrat intresse

Begreppet *försäkrat intresse* innebär förenklat *risken att lida förlust i ett visst hänseende, om en viss framtida händelse inträffar*.[20] I nordisk rätt används begreppet endast vid skadeförsäkring.[21] För att ett försäkringsavtal ska vara giltigt krävs att ett försäkrat intresse föreligger, vilket framgår av FAL 1 kap. 4 § där det stadgas att en försäkrad är någon vars intresse vid skadeförsäkring är försäkrat mot skadan. Vidare framgår av FAL 6 kap. 1 § att försäkringsersättning betalas ut för varje lagligt intresse som omfattas av försäkringen. Ett försäkringsavtal om olagliga intressen är inte bindande, i enlighet med allmänna civilrättsgrundsatser. Detta föranleder att försäkringsbolaget kan stå fritt från ansvar om det visar sig att intresset är lagstridigt.[22]

Genom begreppet försäkrat intresse förstås att det inte är egendom i sig som försäkras, utan försäkringstagarens intresse i egendomen. Hellner beskriver begreppet med en brand i ett hyreshus: själva egendomen är hyreshuset som genom en brandförsäkring kan återställas, men ägaren har därutöver intresse i hyresintäkter som går förlorade genom att huset har brunnit ner, vilket får försäkras genom särskild försäkring utöver brandförsäkringen. De olika försäkringarna täcker därmed olika intressen som finns i samma egendom.[23]

2.2 Egendomsförsäkring

En egendomsförsäkring gäller för skada på försäkrad egendom som uppstått genom en skadehändelse som omfattas av försäkringen.[24] *Skada* definieras som en fysisk försämring av egendomen, begreppet omfattar såväl skador på egendomens funktion som dess estetiska utseende.[25] Egendomsförsäkring täcker vanligen enbart skada på egendom som särskilt framgår av försäkringsbrevet, i motsats till ansvarsförsäkring vilken som regel omfattar allt som inte särskilt undantas; en heltäckande egendomsförsäkring torde vara för dyr för att någon skulle vilja betala för det.[26] Företagsförsäkringars egendomsskydd omfattar vanligen exempelvis byggna-

[20] Bengtsson, *Försäkringsavtalsrätt*, s. 307.
[21] Hellner, *Försäkringsrätt*, s. 212.
[22] Bengtsson, *Försäkringsavtalsrätt*, s. 307.
[23] Hellner, *Försäkringsrätt*, s. 213.
[24] Ullman, *Försäkring och ansvarsfördelning*, s. 71 ff.
[25] Hellner, *Försäkringsrätt* s. 99.
[26] Roos, *Ersättningsrätt och ersättningssystem*, s. 260.

der, maskinerier, pengar, värdehandlingar, arbetstagares egendom, kunders egendom och varor.[27]

FAL 6 kap. 2 § stadgar att egendom ska värderas till återanskaffningspriset omedelbart före skadetillfället med avdrag för ålder, bruk, nedsatt användbarhet och annan omständighet. Åldersavdraget motsvarar i princip de avskrivningar företag bokför för sin egendom, det vill säga värdet beräknas efter hur lång tid av egendomens beräknade livslängd som har förflutit, detta värde brukar benämnas *dagsvärde*.[28] Är det möjligt att reparera egendomen ska ersättning utgå för reparationskostnader istället för återanskaffningsvärdet. Är egendomen underförsäkrad kan ersättningen sättas ned i förhållande till underförsäkringen.[29] Har samma intresse försäkrats i flera försäkringsbolag är varje bolag ansvarigt gentemot den försäkrade som om det ensamt meddelat försäkring, den försäkrade har dock inte rätt till en högre sammanlagd ersättning från bolagen än vad skadan motsvarar.[30]

Vid egendomsförsäkring väljer försäkringsbolaget kompensationsform såsom nyanskaffning, pengaersättning eller reparation.[31] Ersättningsreglerna i FAL kan avtalas bort genom försäkringsvillkoren. Försäkringsvillkor innehåller ofta en bestämmelse om att ersättning ska utgå med egendomens *nyvärde*, det vill säga vad egendomen faktiskt kostar att återinskaffa.[32] Roos exemplifierar ett nyanskaffningsvillkor som:

> "Är föremålets värde 2/3 eller högre än vad priset för ett nytt likvärdigt föremål är, kan Du få ersättning med nypriset. Återanskaffning måste ske inom 6 månader".[33]

Detta villkor betingas dels av att föremålets dagsvärde inte får vara för lågt i förhållande till nyanskaffningspriset, dels att återanskaffningen måste ske inom en viss tid. Uppfylls inte villkoren för nyanskaffning utgår istället ersättning för dagsvärdet.[34] Vid försäkring av totalskadad byggnad motsvaras återanskaffningstiden av den tid försäkringstagaren har på sig att återuppföra den skadade byggnaden. [35]

Egendomsförsäkring ersätter som regel *kapitalintresset*, det vill säga det ekonomiska värde som finns knutet till den försäkrade egendomen. Däremot ersätts inte *avkastningsintresset*,

---

[27] Roos *Ersättningsrätt och ersättningssystem*, s. 263; Ullman *Försäkring och ansvarsfördelning*, s. 72.
[28] Roos, *Ersättningsrätt och ersättningssystem*, s. 271.
[29] FAL 6 kap. 3 §.
[30] FAL 6 kap. 4 §, se vidare stycke 2.6.
[31] Roos, *Ersättningsrätt och ersättningssystem*, s. 272.
[32] A.a. s. 271.
[33] Ibid.
[34] Ibid.
[35] Ibid.

vilket innebär följdskador såsom minskad framtida avkastning.[36] Inom skadeståndsrätten ersätts däremot olika slags följdskador såsom merkostnader någon lider till följd av avsaknad av en skadad egendom, exempelvis ökade transportkostnader till följd av avsaknad av en bil.[37] En viktig skillnad mellan försäkrings- och skadeståndsrätt är möjligheten att i försäkringar tydligt specificera hur ersättning ska ske, hur skador ska värderas och när återanskaffning måste ske. En skadelidande som erhåller skadeståndsersättning är inte skyldig att införskaffa ny egendom till ersättning för den skadade, däremot kan en försäkringstagare enligt försäkringens villkor kan ha en viss begränsad tid på sig att återanskaffa egendom för att ha möjlighet att få försäkringsersättning.[38]

2.3 Skadeståndsregleringar och ansvarsförsäkring

En ansvarsförsäkring har funktionen att täcka en skadevållares skadeståndsskyldighet och kan tecknas av exempelvis privatpersoner, kommuner och företag.[39] Vid regresskrav gäller som regel att kostnaderna betalas ut av ett ansvarsförsäkringsbolag, eftersom de allra flesta såväl privatpersoner som företag i Sverige omfattas av en ansvarsförsäkring.[40] Den vida utbredningen av ansvarsförsäkringar gör att ansvaret och därmed kostnaderna fördelas på ett stort kollektiv, risken för ruinerande regresskrav mot en enskild är därmed liten.[41] Ansvarsförsäkringen skyddar inte bara den skadevållande från att betala stora summor själv utan är även ett skydd för den skadelidande; genom att försäkringen täcker skadevållarens betalningsansvar skyddas den skadelidande från risken att den skadelidande inte har några medel att ersätta skadan med.[42]

I Sverige är obligatorisk ansvarsförsäkring ovanligt, men det förekommer exempelvis för atomansvarighet, i vissa kontraktsförhållanden och vid oljeskador.[43] Den skadelidande har enligt FAL 9 kap. 7 § rätt att rikta krav direkt mot ansvarsförsäkringsbolaget om den skadevållande enligt lag ska ha en ansvarsförsäkring.[44]

---

[36] Tullberg, *Försäkringsersättning vid skada på egendom*, s. 21.
[37] Roos, *Ersättningsrätt och ersättningssystem*, s. 273.
[38] A.a. s. 272.
[39] Hellner & Radetzki, *Skadeståndsrätt*, s.174.
[40] SOU 2002:1, s. 20 ff.
[41] Ibid.
[42] Lagerström, *Företagsförsäkring*, s. 151.
[43] Se exv. 22 § atomansvarslagen, 6 § 2p. fastighetsmäklarlagen och 12-13 §§ sjölagen.
[44] Se vidare stycke 3.4.2.

Normalt omfattas enbart person- och sakskador av ansvarsförsäkringen, medan rena förmögenhetsskador inte omfattas.[45] Ansvarsförsäkringen får funktionen att reglerna om skadestånd fungerar på ett mer tillfredsställande sätt eftersom skadeståndsskyldigheten täcks av en försäkring; skadeståndsskyldigheten blir således ett incitament för att teckna en försäkring.[46] Försäkringen har ett begränsande maximalt ansvarsbelopp, är ett skadeståndsbelopp högre än försäkringens belopp svarar den skadeståndsskyldige för den överskjutande delen.[47] Vid sakskada ska skadeståndssumman omfatta ersättning för den skadade sakens värde eller reparationskostnad och värdeminskning, andra kostnader som uppstått till följd av skadan samt inkomstförlust eller intrång i näringsverksamhet, enligt skadeståndslagen[48] (SkL) 5 kap. 7 §.

Rättspolitiskt kan diskuteras huruvida en skada ska täckas av den skadelidandes egendomsförsäkring eller den skadevållandes ansvarsförsäkring. Argument om huruvida skadeståndets preventiva funktioner inskränks av ansvarsförsäkring har framställts, med tiden har dock diskussionerna i större utsträckning fokuserat på ansvarsförsäkringens reparativa funktioner.[49] Att skadeståndsansvaret täcks av försäkring kan vara en motivering för att utsträcka skadeståndsansvaret ytterligare, dock finns problematik i att en lagstiftning med ett mer utsträckt skadeståndsansvar hårdare drabbar skadevållare som inte har tecknat någon försäkring. I SkL stadgas i 2 kap. 4-5 §§ att skadeståndsbeloppet kan jämkas i vissa fall, bland annat beroende på om skadevållaren inte omfattas av en ansvarsförsäkring.[50] SkL 3 kap. 6 § stadgar vidare att ersättning för sakskada i vissa fall kan jämkas med hänsyn till försäkringar och försäkringsmöjligheter. Att en skada täcks av en ansvarsförsäkring påverkar enbart skadeståndets belopp och således inte frågan huruvida skadeståndsskyldighet föreligger.[51] Vidare kan skadeståndsbeloppet jämkas om det är oskäligt betungande i förhållande till den skadeståndsskyldiges ekonomiska förhållanden, enligt SkL 6 kap. 2 §. I *Radhusfallet*[52] hade två takläggare, vilka båda var enmansföretagare, genom vårdslöshet orsakat en brand när de vid omläggning av tak använde en hetluftsbrännare utan att först ha vidtagit erforderliga försiktighetsåtgärder. Tingsrätten dömde att båda takläggarna skulle ansvara för branden i lika mån, att den ena takläggaren saknade ansvarsförsäkring påverkade inte bedömningen. Den oförsäkrade takläggaren

[45] Hellner & Radetzki, *Skadeståndsrätt*, s.181.
[46] Hellner & Radetzki, *Skadeståndsrätt*, s. 174.
[47] A.a. s. 182.
[48] Skadeståndslag (1972:207).
[49] Johansson & Sluijs, *Direktkravsrätt vid ansvarsförsäkring enligt den nya försäkringslagen*, s. 72.
[50] Hellner & Radetzki, *Skadeståndsrätt*, s. 174.
[51] A.a. s. 176 f.
[52] Solna tingsrätt, mål T1944-01.

ålades att betala ett skadestånd som motsvarade summan som den försäkrade takläggaren betalat i självrisk.[53]

Ansvarsförsäkring sågs tidigare framförallt som ett skydd för den skadevållande, men har med tiden även börjat ses som ett skydd för den skadelidande. Detta framgår exempelvis av FAL 9 kap. 8 §, i vilken stadgas att om ett försäkringsbolag betalat ersättning ur en ansvarsförsäkring till en skadevållande, men den skadelidande ändå inte kan få den skadeståndsersättning hen är berättigad till, åligger det försäkringsbolaget att ersätta den skadelidande med maximalt samma belopp som bolaget betalat till den skadevållande.

Bengtsson anför i ett särskilt yttrande till SOU 2002:1 att 97% av Sveriges hushåll omfattas av en ansvarsförsäkring.[54] Har någon som omfattas av en konsumentförsäkring uppsåtligen framkallat en skada gäller dock inte försäkringen, förutom om skadevållaren är under tolv år eller om handlandet berodde på att avsikten var att förebygga person- eller egendomsskada i ett nödläge.[55] Vållas en skada av en försäkrad genom grov vårdslöshet får som regel ersättningen sättas ned efter vad som är skäligt i den situationen,[56] vid en konsumentansvarsförsäkring får dock inte nedsättning av ersättning ske i förhållande till den skadelidande.[57] Har skadan vållats genom grov vårdslöshet är försäkringsbolagets ansvar endast subsidiärt; försäkringsbolaget behöver endast utge ersättning i den mån den försäkrade inte själv kan betala.[58] Subsidiärt ansvar gäller dock inte om skadevållaren enligt lag är skyldig att ha ansvarsförsäkring.[59]

2.4 Medförsäkrad

En medförsäkring innebär att en försäkringstagare tecknat en försäkring som även omfattar någon annan, exempelvis medlemmar av ett hushåll som omfattas av en hemförsäkring, arbetstagare som omfattas av arbetsgivares försäkring eller en underentreprenör som omfattas av huvudentreprenörens försäkring. Medförsäkringen blir därmed en slags försäkring av tredje

[53] Helly-Hansen, *Soft law och heta arbeten*, s. 24.
[54] SOU 2002:1, s. 255.
[55] FAL 4 kap. 5 och 9 §§, se även Holm, *Raketer, risker och regress*, s. 57 f.
[56] FAL 4 kap. 5 § 2 st.
[57] FAL 4 kap. 9 § 2 st.
[58] FAL 4 kap. 9 §, se även Bengtsson, *Försäkringsavtalsrätt*, s. 289.
[59] FAL 4 kap. 9 § 2 st., se även Bengtsson, *Försäkringsavtalsrätt*, s. 291.

mans intresse.[60] Genom att tredje man tas upp som medförsäkrad slipper denne att skydda sig genom egen försäkring, detta förfarande rationaliserar försäkringsförhållandena.[61]

Tredje man erhåller vanligen status som medförsäkrad antingen genom att upptas som medförsäkrad i försäkringsbrevet, eller genom att det särskilt framgår av lag att tredje man automatiskt ska anses vara medförsäkrad.[62] Att någon är medförsäkrad kan även framgå av den aktuella försäkringens försäkringsvillkor.[63] I FAL 9 kap. regleras när någon automatiskt ska anses vara medförsäkrad. I FAL:s förarbeten framgår att tanken bakom reglerna i FAL 9 kap. var att "uppnå en ordning där försäkringsersättningen i största möjliga utsträckning betalas till dem som egendomens värde tillkommer enligt sakrättsliga principer", medan regleringen i GFAL ansågs svårtolkad och det automatiska skyddet föreföll inträda slumpartat och på ett ofta "överraskande sätt".[64]

När en försäkringstagare har låtit medförsäkra en tredje mans intresse, är det bara försäkringstagaren som är förpliktad gentemot försäkringsbolaget eftersom denne sluter försäkringsavtalet i eget namn och inte som fullmäktig för den medförsäkrade.[65] Att försäkringstagaren är den som är skyldig gentemot försäkringsbolaget innebär exempelvis att det är denne som ska betala försäkringens premie och fullgöra upplysningsplikten.

Så länge någon skadehändelse inte har inträffat kan försäkringstagaren säga upp försäkringen med verkan även för den medförsäkrade.[66] Har däremot en skadehändelse som omfattas av försäkringen inträffat får den medförsäkrade en självständig rätt att tillgodogöra sig det skydd som försäkringen ger.[67] Utöver rätten till försäkringsersättning som tillfaller den medförsäkrade, kan försäkringen även innebära att den medförsäkrade befrias från förpliktelser mot tredje man som vanligen drabbar denne.[68]

Det kan även ligga i försäkringstagarens intresse att den medförsäkrade kan få ersättning ur en försäkring, eftersom det kan bespara försäkringstagaren att själv behöva utge ersättning.[69] En sådan situation kan exempelvis vara om en företagare ska omhänderta viss lös egendom för reparation eller transport; genom att försäkra egendomen kan företagaren undgå skadestånds-

[60] Ullman, *Försäkring och ansvarsfördelning*, s. 243.
[61] Prop. 2003/03:150, s. 220.
[62] Hellner, *Försäkringsrätt*, s. 302.
[63] Ullman, *Försäkring och ansvarsfördelning*, s. 244.
[64] Prop. 2003/04:150, s. 221.
[65] Bengtsson, *Försäkringsrätt, några huvudlinjer*, s. 81.
[66] FAL 9 kap. 4 §; Bengtsson, *Försäkringsrätt, några huvudlinjer*, s. 81.
[67] Ullman, *Försäkring och ansvarsfördelning*, s. 181; Bengtsson, *Försäkringsrätt, några huvudlinjer*, s. 81.
[68] Hellner, *Försäkringsrätt*, s. 299.
[69] A.a. s. 301.

skyldighet gentemot egendomens ägare för det fall att egendomen skadas eller blir stulen.[70] Genom att på detta sätt försäkra tredje mans intresse, blir egendomsförsäkringen ett slags alternativ till ansvarsförsäkring.[71]

För att någon ska anses vara medförsäkrad krävs att denne har ett intresse i vad försäkringen avser. Den som saknar försäkrat intresse kan inte ha någon rätt till ersättning ur en försäkring.[72]

2.5 Försäkringsplikt

Avtalsparter kan i avtal infoga bestämmelser rörande försäkring av de risker som följer av avtalet och därigenom avtala att den ena parten ska teckna en viss försäkring eller ordna med ett visst försäkringsskydd.[73] Genom att ålägga en motpart sådan försäkringsplikt åstadkoms en viss garanti för att motparten har förmåga att fullgöra den skyldighet som följer av avtalet.[74] En avtalspart som genom avtal ålagts att försäkra viss egendom kan förlora sin skadeståndsrätt gentemot motparten för skada denna vållat på egendomen, vilket visade sig i *Varvsfallet*[75], där ett fartyg lämnats till ett varv för renoveringsarbeten. Fartygets ägare ålades i avtalet att försäkra fartyget, vilket inte hade skett. Under renoveringen uppkom stora skador på fartyget och fartygets ägare riktade skadeståndsanspråk gentemot varvet. Hovrätten bedömde att varvet visserligen åsamkat skadorna genom oaktsamhet, men varvet gick ändå fritt från skadeståndsansvar. I domskälen angavs att skadorna skulle ha täckts fullt ut av försäkring om sådan funnits, och att varvet inte skulle hamna i en sämre situation än vad de varit i om fartygsägaren fullgjort sin avtalade försäkringsplikt.

2.6 Dubbelförsäkring

Dubbelförsäkring föreligger när flera försäkringar skyddar samma intresse, samtidigt som försäkringarna täcker samma förlustpost. Att försäkringarna ska täcka samma förlustpost innebär att dubbelförsäkringssituationen påverkas av exempelvis om försäkringsbolagen har olika skadevärderingsregler, har olika regler om nedsättning vid brott mot säkerhetsföreskrifter eller tillämpar olika regler beträffande självrisk. Gränsen för när dubbelförsäkring anses

[70] Prop. 2003/04:150, s. 220.
[71] Hellner & Radetzki, *Skadeståndsrätt*, s. 183.
[72] FAL 1 kap. 4 §; se vidare stycke 3.4.4.2.
[73] Ullman, *Försäkring och ansvarsfördelning*, s. 222.
[74] Ibid.
[75] Svea hovrätt, mål T9234-08.

föreligga är därför beroende av bolagens ersättningsregler.[76] En dubbelförsäkringssituation åsyftar inte situationer när egendoms- och ansvarsförsäkring täcker samma skada, givet att det då är olika intressen som försäkrats. Situationer när dubbelförsäkring kan komma i fråga är exempelvis när en reparatör har en försäkring som omfattar kunders egendom samtidigt som kunderna har egna försäkringar för egendomen, eller när en försäkringstagare tecknat likvärdiga försäkringar för samma egendom i flera olika försäkringsbolag.[77]

Dubbelförsäkring regleras i 6 kap. 4 § FAL, där det stadgas att när ett och samma intresse har försäkrats hos flera olika bolag, är varje försäkringsbolag solidariskt skyldigt gentemot den försäkrade. Den försäkrade kan dock inte erhålla högre ersättning sammanlagt från de olika bolagen, än vad själva skadan är värd.

2.7 Självrisk

Självrisk innebär en avtalad begränsning av försäkringen, vilket dels uppmuntrar den försäkrade till försiktighet för att förhindra skador, dels besparar försäkringsgivaren kostnader och besvär för att reglera småskador.[78] Självrisk innebär att försäkringstagaren enbart ersätts för skadebelopp som överstiger självrisken, för skador vars belopp överstiger självrisken kan självriskbeloppet dras av från ersättningsbeloppet.[79] Genom att självrisk tillämpas vid försäkring blir försäkringspremien billigare eftersom försäkringsbolagen inte belastas med småskador vars handläggningskostnad ofta är oproportionerligt höga i förhållande till skadans storlek.[80]

2.8 Exempel på leverantörers ansvarsåtaganden

2.8.1 Inledning

Vid ett köp är utgångspunkten att den för köpet aktuella varan ska vara i överensstämmelse med vad parterna har avtalat om, vilket framgår av KöpL 17 §. Köplagen bygger på huvudregeln att vardera part ska uppfylla sina förpliktelser in natura och att den förpliktelsen inte kan undvikas genom att istället betala penningersättning.[81] Fel i varan enligt 17 § kan härröra sig till såväl estetiska som funktionella fel i varan, allt behöver inte uttryckligen framgå av köpav-

[76] Annell, *Dubbelförsäkring enligt FAL* s. 260.
[77] Annell, *Dubbelförsäkring enligt FAL*, s. 259 ff.
[78] Hellner, *Försäkringsrätt*, s. 252.
[79] Bengtsson, *Försäkringsrätt*, s. 77.
[80] Ibid.
[81] Ramberg, *Köplagen*, s. 306.

talet utan det kan räcka med att varan avviker från *normal standard*.[82] Säljarens avhjälpandeansvar regleras i KöpL 34 §, avhjälpande enligt paragrafen påverkar inte den skadeståndsskyldighet som felet i varan kan ha gett upphov till.[83] Situationer när en säljare har ett *felansvar* gentemot en köpare, för att avhjälpa ett fel i såld vara, innefattas såväl ett fullgörelseansvar som ett skadeståndsansvar.[84]

2.8.2 Fullgörelseansvar

Fullgörelseansvaret bygger på den i svensk rätt vedertagna principen att avtal ska fullgöras på det sätt som parterna har avtalat,[85] säljaren har i enlighet med köpeavtalet en skyldighet att fullgöra sina prestationer. Av KöpL 23 § framgår att köparen får hålla fast vid ett köp och kräva fullgörelse av detta, säljaren behöver dock inte fullgöra köpet om det föreligger orimliga hinder eller om fullgörelsen kräver uppoffringar som är oskäliga med hänsyn till köparens intresse av köpets fullgörelse. Köparen måste framställa sitt krav på fullgörelse inom skälig tid. Har en säljare inte levererat en vara enligt parternas avtal, har köparen rätt att kräva fullgörelse genom att anlita exekutiva myndigheter.[86] Säljarens fullgörelseansvar visar sig även i regleringarna om säljarens skyldighet att avhjälpa fel.[87]

Köparens rätt till fullgörelse är särskilt viktig vid köp av egendom som inte kan ersättas med annan.[88] Det praktiska förfarandet är ofta att köparen själv ombesörjer att införskaffa en ersättningsvara, om situationen är sådan att säljaren inte synes vara förmögen att leverera i tid. Köparen kräver därefter skadestånd för utgifterna som uppstått, vilket inkluderar ersättning för prisskillnad vid inköp av substitutet.[89] Köparens rätt till fullgörelseansvar är oberoende av om köparen är skadeståndsberättigad enligt KöpL 40 §. Frågan huruvida fullgörelseansvaret är att ses som skadestånd är av betydelse för säljarens ansvarsförsäkring, som omfattar skadeståndsansvar men inte annan ersättningsskyldighet gentemot köparen.[90]

---

[82] Agell et al. *Civilrätt*, s. 112.
[83] Ramberg, *Köplagen*, s. 307.
[84] Ullman, Harald, *Försäkring och ansvarsfördelning*, s. 37.
[85] Ramberg, *Köpavtal*, s. 106
[86] Ibid.
[87] Ibid.
[88] A.a. s. 313.
[89] A.a. s. 313 f.
[90] Ullman, *Försäkring och ansvarsfördelning*, s. 43.

2.8.3 Garanti

En garanti är ett slags skydd för att part ska fullgöra sina avtalade åtaganden, exempelvis genom säljares enligt särskilda bestämmelser i ett köpeavtal åtagande att avhjälpa fel i en vara.[91] Sådant skydd kan vara särskilt behövligt exempelvis när parter vill etablera en ny affärsrelation.[92] Genom en garanti kan säljaren ådra sig skadeståndsansvar.[93] När ett garantiåtagande innehåller reglering av ersättning för det fall garantin inte uppfylls, undanröjer det SkL:s dispositiva regleringar enligt vad som avtalats.[94] Garantier kan riktas mot den som köper produkten, även om tillverkaren inte står i kontaktsförhållande till denne.[95] En icke uppfylld garanti kan ligga till grund för ett skadestånd.[96]

Ett typexempel på garanti är att säljaren utfäster att den sålda varan vid avlämnandetidpunkten är fri från fel härrörande till material, tillverkning och/eller konstruktion.[97] En sådant garantiutfästelse tillför inte nödvändigtvis något nytt till avtalet eftersom varan ändå måste vara i överensstämmelse med avtalet i övrigt, men den tar ändock sikte på säljarens avhjälpelseförpliktelse.[98] Garantiåtagande kan också förekomma i transportsituationer där transportörerna utsträcker sitt ansvar till att exempelvis omfatta kundens risk för ekonomisk förlust till följd av försenad leverans.[99] En garanti kan även få den verkan att en funktionsstörning per automatik antas vara ett ursprungligt fel i varan om inte motsatsen kan bevisas, istället för att antas vara handhavandefel såsom bristfällig skötsel.[100]

[91] Ramberg, *Köpavtal*, s. 100.
[92] A.a. s. 44.
[93] Hellner & Radetzki, *Skadeståndsrätt*, s. 301.
[94] Hellner & Radetzki, *Skadeståndsrätt*, s. 88.
[95] A.a. s. 305.
[96] Ibid.
[97] Ramberg, *Köpavtal*, s. 100 f.
[98] A.a. s. 101.
[99] A.a. s. 54.
[100] A.a. s. 101.

3. Regressrätt

3.1 Regleringar om försäkringsrättslig regressrätt

3.1.1 Inledning

En försäkringsgivare som har betalat ut ersättning för en skada kan söka gottgörelse för hela eller delar av det utbetalade beloppet genom att rikta krav mot skadevållaren, ett sådant krav kallas *regresskrav*.[101] Med *självständig* regressrätt menas att försäkringsgivaren har rätt till regress enbart grundat på det faktum att denne har betalat ut försäkringsersättning, utan att vara beroende av den skadelidandes rätt till skadestånd. Motsatsen till självständig regressrätt är *härledd* regressrätt, vilket innebär att försäkringsgivarens rätt till regress härleds ur den skadelidandes rätt till skadestånd.[102] Härledd regressrätt är den gällande principen i svensk rätt, och innebär att försäkringsgivaren inte kan hamna i bättre rätt till ersättning än vad den skadelidande hade.[103] Försäkringsgivares regressrätt regleras, som ovan nämnts, främst i FAL:

> *7 kap. 9 §*
> *Försäkringsbolaget inträder i den försäkrades rätt till skadestånd med anledning av skadan, i den mån denna omfattas av försäkringen och har ersatts av bolaget.*
>
> *8 kap. 19 §*
> *Det som sägs i (...) 7 kap. 9 § om regressrätt tillämpas också vid företagsförsäkring.(...).*

För att regressrätt ska föreligga krävs således att den försäkrade har rätt till skadestånd av en skadevållare, regress kan inte utövas om den försäkrade själv har orsakat skadan.[104] Det framgår även att försäkringsbolaget kan utöva regress först efter att ersättning har utgivits till den skadelidande. För det fall att försäkringsbolaget betalar ut ersättning successivt, exempelvis vid utgivande av livränta, får regressbeloppen utkrävas successivt i den mån de utbetalas.[105] Vidare framgår av FAL 7 kap. 9 § att regressbeloppet som högst kan uppgå till det belopp som försäkringsgivaren har betalat ut i ersättning, försäkringsgivaren kan således inte hamna i bättre rätt än vad den skadelidande har haft gentemot skadevållaren.[106]

---

[101] Ullman, *Regressöverenskommelsen*, s. 3.
[102] Hellner, *Försäkringsgivarens regressrätt*, s. 7 ff.
[103] Fält, *Försäkringsgivares regressrätt.*
[104] Hellner, *Försäkringsgivares regressrätt*, s. 178.
[105] Ibid.
[106] SOU 2002:1, s. 74.

Utgångspunkten i svensk försäkringsrätt är att försäkringsgivare har en relativt oinskränkt regressrätt.[107] Regressrätten har däremot vissa inskränkningar, exempelvis för bolag som valt att ingå i *regressöverenskommelsen* och *dubbelförsäkringsöverenskommelsen* (se nedan). Regressrätten kan vidare begränsas av att skadevållaren har friskrivit sig från ansvar.

3.1.2 Regressöverenskommelsen

Ett stort antal av försäkringsbolagen som är verksamma i Sverige har anslutit sig till *regressöverenskommelsen*[108] (RÖ). RÖ:s primära syfte är att begränsa regressverksamheten bolag emellan till belopp av någon betydenhet.[109] Regresskrav ska inte riktas om de inte kan motiveras av företagsekonomiska skäl. Genom korta preskriptionstider syftar RÖ till att skapa förutsättningar för effektiva och snabba regressförfaranden.[110]

RÖ tar sikte på situationer när ett försäkringsbolag som ersatt en egendomsförsäkringsskada driver regress mot en skadevållare som har en ansvarsförsäkring i ett annat bolag, och återkrav från ansvarsförsäkringsbolag mot egendomsförsäkringsbolag när regressrätt enligt RÖ inte har förelegat. Bolag anslutna till RÖ får enligt avtalet inte rikta regresskrav gentemot varandra på belopp för en och samma skada som understiger ett prisbasbelopp. För vattenskador finns det ingen beloppsgräns, regresskrav får riktas från första kronan.[111] RÖ har en preskriptionsfrist som innebär att talan om regresskrav måste väckas inom två år från den dag bolaget första gången mottog anmälan om den skada som ligger till grund för regresskravet.[112] Bestämmelsen syftar till att skapa förutsättningar för mottagaren av ett regresskrav att inom rimlig tid från skadans inträffande skaffa sig tillgång till bevisning gentemot regresskravet.[113] RÖ begränsar möjligheten för anslutna bolag att rikta regresskrav mot fysisk person för skada som omfattas av ansvarsförsäkring inom konsumentförsäkring, sådana krav får endast riktas om skadan orsakats uppsåtligen, av grov vårdslöshet eller i samband med dennes förvärvsverksamhet.[114] RÖ tar endast sikte på den ersättning egendomsförsäkringsbolaget har betalat ut för själva skadan, ersättning för exempelvis utredningskostnader, rättegångskostnader, eller ersättning överstigande försäkringsbeloppet omfattas inte av RÖ.[115]

---

[107] Ullman, *Regressöverenskommelsen*, s. 5.
[108] Regressöverenskommelse (RÖ) för skador inträffade från och med den 1 juli 2005.
[109] Ullman, *Regressöverenskommelsen*, s. 2.
[110] A.a. s. 5.
[111] Regressöverenskommelsen, p. 2.
[112] Regressöverenskommelsen, p. 5.
[113] Ullman, *Regressöverenskommelsen*, s. 16.
[114] Regressöverenskommelsen, p. 3.
[115] Ullman, *Regresser inom sakförsäkring*.

I NJA 2009 s. 846 prövades frågan huruvida RÖ:s preskriptionsregler var bindande i samband med överlåtelse av ett försäkringsbestånd. Försäkringsbolaget Wasa hade överlåtit sitt försäkringsbestånd till Länsförsäkringar, som var anslutet till RÖ 97[116]. Wasa hade utbetalat försäkringsersättning till en försäkringstagare och i och med överlåtelsen till Länsförsäkringar överläts även regressrätten för denna utbetalning. Regressfordran överläts därefter tillbaka till Wasa igen. Wasa väckte regresstalan mot skadevållaren, vid denna tidpunkt var fordran preskriberad enligt RÖ 97, men Wasa hävdade att de inte var bundna av dessa regler eftersom de inte var anslutna till RÖ.

HD konstaterade att det i målet inte var utrett om tillbakaöverlåtelsen från Länsförsäkringar skett vid den tidpunkt när den var preskriberad för Länsförsäkringar eller dessförinnan. Med hänvisning till 27 § skuldebrevslagen[117] konstaterades vidare att en förvärvare av en enkel fordran inte kan åtnjuta bättre rätt mot gäldenären än vad överlåtaren hade och att gäldenärens rättsliga ställning inte ska försämras till följd av en överlåtelse. Härav följde att det inte kunde krävas att gäldenären kunnat framställa invändningen mot fordran redan vid tidpunkten för överlåtelsen, i stället var det tillräckligt att möjligheten att göra en invändning då var villkorlig (eventuell) och att gäldenären kunnat göra invändningen om det varit överlåtaren i stället för förvärvaren som sedermera hade framställt kravet. När Länsförsäkringar överlät regressfordran tillbaka till Wasa fanns det åtminstone en möjlighet för skadevållaren att göra en framtida preskriptionsinvändning med hänvisning till RÖ, och Länsförsäkringar skulle vid tiden för talans väckande i målet ha saknat rätt till regress för egen räkning. HD dömde grundat på detta att Wasa inte kunde ha bättre rätt mot skadevållaren än vad Länsförsäkringar skulle ha haft om tillbakaöverlåtelsen inte hade skett, och att rätten till regressersättning därmed var preskriberad.

3.1.3 Regress vid dubbelförsäkring

Har samma intresse försäkrats i flera bolag och ett av dem har betalat ut ersättning för en inträffad skada, äger det bolaget rätt att utöva regress mot de andra försäkringsbolagen, enligt FAL 6 kap. 4 § 3 m. Regressansvaret är då subsidiärt solidariskt, vilket innebär att ett bolag som betalat ut hela ersättningsbeloppet endast kan kräva de andra försäkrande bolagen på deras respektive delar.[118] Annell menar att regressrätt enligt FAL alltid föreligger då ett bolag på anmodan av den försäkrade är skyldigt att betala ut ersättning som motsvarar bolagets an-

[116] Regressöverenskommelsen 1997. Numera ersatt av RÖ 05.
[117] Lag (1936:81) om skuldebrev.
[118] Annell, *Dubbelförsäkring enligt FAL* s. 261.

svarsbelopp, därigenom kan inte försäkringsbolag friskriva sig från ansvar i situationer där det försäkrade intresset är försäkrat i ett annat bolag.[119]

Dubbelförsäkringsöverenskommelsen[120] (DÖ) är en överenskommelse mellan ett stort antal av de försäkringsbolag som är verksamma i Sverige. Överenskommelsen tar sikte på situationer då det finns *försäkring hos olika bolag av ett och samma intresse mot en och samma fara.*[121] Till skillnad mot FAL, stadgar DÖ vilken försäkring i en dubbelförsäkringssituation som gäller *primärt* och vilken som gäller *sekundärt.* När två försäkringstagare avtalat om att den ene av dem ska teckna försäkringen i fråga, är den försäkringen primär. Saknas sådant avtalsvillkor men det i avtal framgår vem av avtalsparterna som bär risken vid dubbelförsäkrad skada, är den försäkringen den primära.[122] Sekundär försäkring är således den försäkring som enligt DÖ inte är primär. DÖ stadgar att om ett bolag som enligt överenskommelsen är sekundär försäkringsgivare har utgivit försäkringsersättning som kan utfås av en primär försäkring, har det sekundära bolaget rätt till återkrav mot det primära. Således klargör DÖ ur vilken av två eller flera försäkringar som skadeersättning ska ske.[123]

3.2 Svenska försäkringsbolags regressverksamhet

Personskadekommittén[124] sände under hösten år 2000 ut en enkät till försäkringsbolag angående regressverksamhet, enkätsvaren ger indikationer på allmänna tendenser hos försäkringsbolagen men gör inte anspråk på att vara statistiskt säkerställda.[125] Att notera är att undersökningen genomfördes när GFAL fortfarande gällde, där regressrätten enligt 25 § var begränsad till fall när skadan vållats av uppsåt eller grov vårdslöshet. Paragrafen var dock dispositiv och många försäkringsbolag hade tagit bort dessa rekvisit i sina villkor.[126]

Bolagen angav att de utövade regress både av preventiva och ekonomiska anledningar, och att även transaktionskostnader var av betydelse. Den generella åsikten tycktes vara att regresskrav framställs när det lönar sig. De flesta bolagen tycktes ta hänsyn till betalningsförmåga

[119] Annell *Dubbelförsäkring enligt FAL,* s. 267, 270.
[120] Dubbelförsäkringsöverenskommelse - företag, 2005.
[121] Dubbelförsäkringsöverenskommelse - företag, 2005, ingressen.
[122] Dubbelförsäkringsöverenskommelse - företag, 2005, p.1.
[123] Ullman, *Försäkring och ansvarsfördelning,* s. 273.
[124] Kommitté som tillsattes av Justitiedepartementet enligt dir. 1999:18, för att utreda och se över reglerna om samordningen vid personskada mellan skadestånd, ersättning från offentlig försäkring och ersättning från försäkringar av annat slag.
[125] SOU 2002:1, s. 198.
[126] SOU 2002:1, s. 21.

hos den som regresskraven riktades mot. Regressrätten angavs ha liten eller ingen påverkan på försäkringspremiers storlek.[127]

Undersökningen visade att försäkringsbolag vid egendomsförsäkring ofta förbehåller sig full regressrätt, men det förekommer undantag från att rikta regresskrav mot privatpersoner förutom om privatpersonen vållat skadan av uppsåt eller grov vårdslöshet. De i enkäten deltagande försäkringsbolagen riktar regelmässigt, när RÖ tillåter, regresskrav från egendomsförsäkring när den ansvarige skyddas av en ansvarsförsäkring. För de fall ansvarsförsäkring saknas riktar bolagen sällan eller aldrig regresskrav mot privatpersoner så länge vållandet inte är grovt, vid grovt vållande eller uppsåt utövas i regel regress med ett skäligt belopp. Typfall för regress mot privatpersoner utan ansvarsförsäkring är då brottsliga gärningar har begåtts. Ett skadevållande företag utan ansvarsförsäkring krävs däremot oftast på hela skadebeloppet oavsett om skadan vållats av grov vårdslöshet eller inte. De flesta bolagen utövar alltid regress för hela skadan när stat eller kommun ansvarar för skadan.[128]

Vid personförsäkringar angav de svarande bolagen ett lägre intresse för regress jämfört med intresset vid egendoms- och ansvarsförsäkring. De regresser som utövades var som regel för kostnader för sjuk- eller olycksfallförsäkring som inte var en summaförsäkring, framförallt när en ansvarsförsäkring kunde göras gällande, och i de flesta fall då ett företag kunde hållas ansvarig för skadan. Bolagen utövade ingen regress vid summa- eller livförsäkringar.[129]

Sandberg har jämfört regress i Sverige och den svenska regressöverenskommelsen med regressverksamheten i Finland där någon regressöverenskommelse inte längre finns.[130] Trots att någon sådan överenskommelse inte finns i Finland idag verkar finska försäkringsbolag dra sig för att rikta regresskrav; Sandberg menar att det dels beror på en tyst överenskommelse om att fortfarande tillämpa den gamla överenskommelsens beloppsgräns som i dagens penningvärde är cirka 150 000 svenska kronor, dels en rädsla hos bolagen att dra till sig oönskad medieuppmärksamhet. Svenska försäkringsbolag tycks ha större vilja att rikta regresskrav och antalet regressärenden är därmed högre än i Finland. Sandberg menar att den större aktiviteten att rikta regresskrav i Sverige är en effekt av RÖ, och att det därmed är svårt att tycka att RÖ:s syfte om en rationell regressverksamhet i branschen verkligen uppfylls.

[127] SOU 2002:1, s. 199, 406.
[128] SOU 2002:1, s. 199.
[129] SOU 2002:1, s. 199-200.
[130] Sandberg, *Behövs regressöverenskommelsen?* s. 17 f.

3.3 Regressbeloppet

3.3.1 Inledning

Försäkringsrätten och skadeståndsrätten har olika sätt att värdera skador,[131] vilket gör att beloppet med vilket en egendomsskada ersätts ur en egendomsförsäkring kan skilja sig från beloppet en skadeståndsskyldig är skyldig att betala för samma skada.[132] För en skadelidande är det oftast mest förmånligt att nyttja sin egendomsförsäkring för att få ersättning för en skada eftersom nyvärde för skadan som regel medges, medan den skadeståndsrättsliga beräkningen av skadevärdering endast medger rätt till den skadade egendomens dagsvärde vid tidpunkten innan skadans inträffande.[133] Vid ett regresskrav i en sådan situation bör den skadeståndsskyldige därför kunna hävda att hens skadeståndsansvar endast omfattar den verkliga förlusten,[134] tillika kan den skadeståndsskyldiges ansvarsförsäkringsbolag medge att ersättningsbeloppet ska beräknas från den skadade egendomens dagsvärde.[135]

Har en försäkringstagare i förväg frånskrivit sig rätten till skadestånd utöver vad som anses brukligt, kan denne bli utan försäkringsersättning till följd av att denne har hindrat försäkringsgivaren att kunna rikta ett regressanspråk.[136] Detsamma gäller om försäkringshavaren efter ett inträffat försäkringsfall medger att skadevållaren går fri från ansvar, vilket enligt Hellner är att anse som en försummelse av försäkringstagarens räddningsplikt.[137]

3.3.2 Kulansbetalningar

Utgångspunkten vid regresskrav är att försäkringsbolagets rätt till regress ska härledas ur försäkringstagarens skadeståndsrätt och att försäkringsbolaget inte kan hamna i bättre rätt gentemot skadevållaren än vad försäkringstagaren haft mot denna.[138] Genom att försäkringsbolagen från skadevållaren erhåller hela eller delar av beloppet de utbetalat uppnås en slags samhällspreventiv effekt i och med att skadevållaren själv får stå kostnaden för skadan, vilket även ur en rättvisesynpunkt ter sig rimligt.[139]

---

[131] Se kapitel 2.
[132] Ullman *Försäkring och ansvarsfördelning,* s. 265 f.
[133] Lagerström, *Företagsförsäkring,* s. 152.
[134] Bengtsson, *Försäkringsavtalsrätt,* s. 340.
[135] Ullman *Försäkring och ansvarsfördelning,* s. 265 f.
[136] Hellner, *Försäkringsrätt,* s. 287.
[137] Ibid.
[138] SOU 2002:1, s. 74.
[139] SOU 1975:103, s. 85.

Relevant vid bedömningen för vilket belopp ett försäkringsbolag ska ha rätt att regressa, är om så kallade *kulansbetalningar* ska föranleda regressrätt. Kulansbetalning innebär att försäkringsgivaren betalar ut ersättning som den inte enligt lag eller avtal är skyldig att utbetala.[140] Ett närliggande begrepp är *ex gratia-ersättning*, vilket betyder "ersättning av nåd" och innebär att ett försäkringsbolag har betalat ut ersättning utan att någon skyldighet föreligger.[141]

Hellner menar att kulansbetalningar borde föranleda regressrätt för försäkringsgivaren och att försäkringsgivaren torde ha rätt till regressrätt för varje ersättningsutbetalning denne gjort till följd av försäkringsavtalet.[142] Till stöd för resonemanget anför Hellner att det i den då gällande regressregeln i 25 § GFAL inte framgår att försäkringsgivaren ska ha varit skyldig till utbetalning av försäkringsersättning.[143] Ordalydelsen i 25 § GFAL var:

> *"Har i följd av skadeförsäkring försäkringsgivaren i ersättning för skada utgivit belopp, som försäkringshavaren ägt rätt att såsom skadestånd utkräva av annan, inträde försäkringsgivaren i rätten mot den andre (...)".*

I FAL 7 kap. 9 § stadgas däremot att försäkringsbolaget övertar rätten till skadestånd för skadan *"i den mån denna omfattas av försäkringen"*.

Hult anför att även om kulansbetalningar i vissa fall kan ge rätt till regress kan inte rimligen varje utbetalning som gjorts till följd av försäkringsavtalet föranleda regressrätt; har en ersättningsutbetalning gjorts som helt saknar stöd i försäkringsavtalet kan regressrätt inte finnas eftersom det vore samma sak som om regressrätt skulle tillkomma vem som helst som ersatt en skada. Hult menar vidare att ersättningen ska vara välmotiverad och ha anknytning till skadan.[144] Bengtsson anför att enbart den försäkrades förlust kan ligga till grund för regress enligt FAL 7 kap. 9 §, skadeståndsansvaret ska enbart motsvara den verkliga förlusten.[145] I en kommentar till FAL 16 kap. 10 §, som rör personförsäkringar, anför Bengtsson vidare att kulansbetalningar från försäkringsbolaget genom regresskrav inte ska ersättas av skadevållaren eftersom det är den skadelidandes och inte försäkringsbolagets förlust som ligger till grund för skadeståndskravet.[146]

---

[140] Hellner, *Försäkringsrätt*, s. 61, 286.
[141] "ex gratia-ersättning" i Nationalencyklopedins uppslagsverk.
[142] Hellner, *Försäkringsrätt*, s. 286; Hellner *Försäkringsgivarens regressrätt*, s. 180.
[143] Hellner *Försäkringsgivarens regressrätt*, s. 180.
[144] Hult, SvJT 1954 s. 643.
[145] Bengtsson, *Försäkringsavtalsrätt*, s. 340.
[146] A.a. s. 522.

I *Spårvagnsfallet*[147] yrkade den klagande parten Transdev att Trygg-Hansa betalat ut ersättning ex gratia och att sådan ersättning inte kunde ligga till grund för en regresstalan. Tingsrätten, vars dom fastställdes av Svea hovrätt och inte prövades i HD, uttalade i sina domskäl: "Det kan konstateras att kommunen som försäkringstagare och ägare av den försäkrade egendomen har haft ett försäkringsbart intresse i denna. (...) Trygg-Hansa har således inte betalat ut ersättning till kommunen utan att ersättningsskyldighet funnits enligt avtalet. Utbetalningen av försäkringsersättning kan alltså ligga till grund för regresstalan mot Transdev.". Tingsrätten hade således inte att ta ställning till om ersättningen varit regressgrundande om den hade ansetts vara utbetald ex gratia, men uttalandet tyder på att ersättningsskyldighet enligt tingsrättens mening måste föreligga för att regresskrav ska kunna riktas.

I *Hittelönsfallet*[148] prövades om ett försäkringsbolag hade rätt att inkludera hittelön i det belopp med vilket de riktade regresskrav mot skadevållaren. Två bilar som var försäkrade i Länsförsäkringar hade stulits och sedan övergivits. När bilarna återfunnits ersatte Länsförsäkringar bilägarna för skadorna de lidit, därutöver betalades hittelön om 300 kronor vardera till de två personer som hittat bilarna. Regressanspråket Länsförsäkringar riktade mot gärningspersonerna inkluderade beloppet för hittelönen, vilket den ena gärningspersonen emotsatte sig grundat på att det enligt honom inte förelåg adekvat kausalitet mellan hans handlingar och det yrkade beloppet. Vidare menade han att Länsförsäkringar hade betalat ut ett godtyckligt belopp utan att ha skyldighet vare sig enligt lag eller försäkringsavtalet. Eftersom hittelönen inte hade betalats ut till försäkringstagarna översteg det yrkade regressbeloppet vad de skadelidande erhållit, genom att kräva ersättning för hittelönsutbetalningen satte sig därmed Länsförsäkringar i bättre rätt än vad de skadelidande haft. Länsförsäkringar genmälde att hittelön var en förutsebar kostnad av gärningspersonernas tillgrepp eftersom ägare av ting är skyldig att till upphittare betala hittelön enligt hittegodslagen[149], att kostnaden för hittelön omfattades av bilförsäkringen och faktumet att Länsförsäkringar hade gjort utbetalningarna gjorde ingen skillnad mot om försäkringstagarna gjort utbetalningarna och därefter ersatts av Länsförsäkringar.

Tingsrätten, vars dom fastställdes av såväl HovR som HD, dömde att Länsförsäkringar hade rätt att till regressbeloppet räkna hittelönen. Hovrätten angav i sina domskäl att utbetalningen till upphittarna gjorts av Länsförsäkringar för bilägarnas räkning, att betalningen skett till

[147] Svea hovrätts dom 2017-12-07, mål T 3492-16. Se vidare stycke 3.4.2.1.
[148] NJA 1994 s. 283.
[149] Lag (1938:121) om hittegods.

följd av försäkringsavtalet och att kostnaden var jämförbar med när försäkringsbolag betalar reparationskostnader direkt till en verkstad som utfört en reparation. Hade hittelönen däremot utbetalats som ett sätt för Länsförsäkringar att visa uppskattning hade däremot utbetalningen inte skett till följd av försäkringsavtalet och skulle således inte vara regressgrundande.

3.3.3 Regress vid jämkat skadestånd

Skadeståndslagen 3 kap. 6 § stadgar att ett skadeståndsbelopp kan sättas ned om det är skäligt med hänsyn till förevarande försäkringar eller försäkringsmöjligheter. Lagtextens ordalydelse innehåller inte någon antydan om att graden av oaktsamhet eller vållande ska ha någon betydelse för paragrafens tillämpning.[150] Att försäkringsbolags regressmöjlighet kan begränsas av SkL 3 kap. 6 § framgår av FAL:s förarbeten, där det även framgår att försäkringsbolagen inte genom avtal med försäkringstagaren kan kringgå att paragrafen inskränker regressmöjligheten.[151] Även SkL 6 kap. 2 § har betydelse för regressrätten,[152] paragrafen anger att en skadeståndsskyldighet kan jämkas om denna är oskäligt betungande med hänsyn till skadevållarens ekonomiska förhållanden, vid bedömningen ska även den skadelidandes behov av skadeståndet tas i beaktning.

Bengtsson menar att ett försäkringsbolag som har ersatt en skada för vilken det senare vill utkräva regress från skadevållaren, får finna sig i att beloppet de då kan kräva regress för omfattas av motsvarande jämkning.[153] I SkL:s förarbeten framgår att när egendomsförsäkring finns men ansvarsförsäkring saknas eller skadan går utöver vad som täcks eller i allmänhet brukar täckas av en ansvarsförsäkring, bör regresskravet jämkas och skadekostnaderna stanna på egendomsförsäkringen.[154] Jämkningen kan även omfatta situationer när den ansvarige borde ha tecknat en försäkring men inte gjort det om inte försummelsen innebär ett klart avsteg från god ordning i för målet aktuell branschpraxis, avsteg från sådan god ordning kan leda till att regressansvar bifalles helt eller delvis till den omfattning det skulle ha täckts av en ordinär ansvarsförsäkring.[155]

I *Nilifallet*[156] hade en entreprenör genom grov vårdslöshet orsakat en brand i samband med svetsningsarbete som medförde kostnader om cirka 10 miljoner kronor, entreprenörens an-

[150] NJA 1996 s. 118, HD:s domskäl.
[151] Prop. 2003/04:150, s. 205.
[152] SOU 2002:1, s. 191.
[153] Bengtsson, *Försäkringsrätt, några huvudlinjer,* s. 89.
[154] Prop. 1972:5, s. 538.
[155] Ibid.
[156] NJA 1996 s. 118.

svarsförsäkring hade ett maxbelopp på 2 miljoner kronor vilket vid försäkringens tecknande var att anse som icke avvikande från branschpraxis för motsvarande försäkringar. Samtliga instanser gjorde bedömningen att regresskravet mot entreprenören, vilket riktades från den skadelidandes egendomsförsäkringsbolag vilket tagit över den skadelidandes skadeståndsrätt, skulle jämkas till ansvarsförsäkringens maxbelopp. Den skadelidandes egendomsförsäkringsbolag fick således stå kostnaderna för den brandskadade egendomen.

3.4 Vem ett regresskrav kan riktas mot

3.4.1 Inledning

En allmän princip i svensk rätt är att regressanspråk inte kan riktas mot försäkringstagaren själv. I förarbetena till FAL anförs att "[o]m någon är försäkrad, anses det också medföra skydd mot återkrav från försäkringsbolaget efter det att bolaget har ersatt skadan.".[157] Andersson menar att principen hänför sig till att försäkringstagaren tecknat försäkringen för att skydda sig själv, en tecknad försäkring kan knappast tänkas syfta till att försäkringstagaren utöver att ha betalat försäkringspremien ska få ett krav på sig att betala tillbaka den utgivna försäkringsersättningen.[158]

Villkoren för ansvarsförsäkringar innehåller ofta inskränkningar mot att regresskrav riktas mot närstående personer till försäkringshavaren, skyddet för sådana närstående bestäms efter samma utgångspunkter som skyddet för försäkringshavaren själv.[159] I *Villabranden*[160] uttalade HD att skälen till GFAL:s reglering av regressrätt inte var helt klarlagda, men att "[k]ravet på grov vårdslöshet i 25 § 1 st. försäkringsavtalslagen betingas av allt att döma främst av lagstiftarens önskan att inskränka skadeståndshotet till de allvarligaste fallen av vållande med hänsyn taget också till *försäkringstagarens intresse av att försäkringsbolaget inte riktar regresskrav mot någon som står försäkringstagaren nära.*" (min kursivering). GFAL 25 § var dispositiv och många försäkringsbolag hade i sina villkor avtalat bort rekvisiten om skadevållarens grova vårdslöshet eller uppsåt som krävdes för att regressrätt skulle föreligga.[161]

[157] Prop. 2003/04:150, s. 220.
[158] Andersson, *Regressiva regressproblem.*
[159] Hellner, *Försäkringsgivares regressrätt,* s. 166.
[160] NJA 2001 s. 234.
[161] Prop. 2003/04:150, s. 205.

3.4.2 Direktkravsrätt vid regressutövning

En huvudregel i svensk rätt är att part i kontraktsförhållande endast är ansvarig gentemot sin direkta medkontrahent.[162] Denna princip innebär att någon som lidit skada inte med stöd av avtalet kan rikta talan mot medkontrahents medkontrahent, exempelvis kan en köpare som huvudregel inte rikta talan mot säljarens underleverantörer. För denna princip talar argumentet att det ger klarhet i rättsförhållanden när vardera part enbart ska förhålla sig till sin medkontrahent. Har A och B ett kontraktsförhållande, och B begår ett kontraktsbrott till följd av ett agerande av B:s underleverantör C, ankommer det på A att rikta anspråk mot B, och B att rikta anspråk mot C. Direktkrav innebär att en part riktar ett krav mot någon denne inte står i någon rättslig relation till och spränger därmed det stränga relationskrav som enligt huvudregeln är utgångspunkten,[164] i nyss nämnda exempel skulle det innebära att A riktade krav mot C.

Frågan om att få rikta direktkrav har prövats i HD ett flertal gånger.[165] I det senaste HD-avgörandet på området, *Läkemedelsstöden*[166], anförde HD att om det främre ledet i en kontraktskedja lidit en sakskada kan utomobligatoriskt anspråk riktas mot ett bakre led som orsakat skadan av vårdslöshet, om inte annat föranleds av avtal eller framgår av en rättsregel.[167] Uttalandet preciserar när direktkrav tillåts respektive inte tillåts.

Direktkravsrätt vid ansvarsförsäkring regleras i FAL 9 kap. 7 § och innebär att den skadelidande kan rikta ett skadeståndsanspråk direkt mot skadevållarens ansvarsförsäkringsbolag för en uppgörelse i fall när skadevållaren eller annan försäkrad motsätter sig det.[168] Paragrafen ger tre situationer när den skadelidande har rätt till direktkrav mot ansvarsförsäkringsbolaget: om den försäkrade enligt lag eller författning är skyldig att ha en ansvarsförsäkring, om konkurs eller offentligt ackord har beslutats beträffande den försäkrade, eller om den försäkrade är en numera upplöst juridisk person. Ett försäkringsbolag som ersatt den skadelidande och inträtt i dennes rätt till skadestånd enligt FAL 7 kap. 9 §, inträder även i dennes rätt till direktkrav, vilket visades i *LF mot Trygg-Hansa*[169].

---

[162] Hellner, Hager & Persson, *Speciell avtalsrätt II, Kontraktsrätt 2 häftet*, s. 131.
[164] Johansson & van der Sluijs, *Direktkravsrätt vid ansvarsförsäkring enligt den nya försäkringslagen*, s. 72.
[165] Se exv. NJA 1986 s. 712, NJA 1997 s. 44, NJA 2007 s. 758, NJA 2001 s. 711, NJA 2009 s. 16.
[166] NJA 2014 s. 760.
[167] NJA 2014 s. 760, p. 12.
[168] Bengtsson, *Försäkringsavtalsrätt*, s. 395.
[169] NJA 2013 s. 233.

3.4.3 Regress mot fysisk person

Möjligheten för försäkringsbolag att rikta regresskrav mot fysiska personer inskränks dels genom RÖ som de flesta försäkringsbolagen i Sverige är anslutna till, dels genom att försäkringsvillkor ofta inskränker den möjligheten till regress mot fysisk person som agerat grovt eller medvetet vårdslöst.[170] Det förekommer dock även att försäkringsbolag förbehåller sig en oinskränkt rätt till regress mot fysiska personer.[171] Genom RÖ begränsas de anslutna bolagen till att inte rikta regresskrav mot en fysisk person för skada som omfattas av ansvarsförsäkring inom konsumentförsäkring, sådana krav får endast riktas om skadan orsakats uppsåtligen, av grov vårdslöshet eller i samband med dennes förvärvsverksamhet.[172] En fysisk person med ansvarsförsäkring i ett bolag anslutet till RÖ skyddas således mot att få regresskrav riktat mot sig vilket i förlängningen skyddar denne persons ansvarsförsäkringsbolag, medan en fysisk person som inte åtnjuter det skyddet endast skyddas av om försäkringsbolaget som riktar regresskrav har en intern restriktiv policy mot regress mot fysiska personer.[173]

Praxis om grov vårdslöshet enligt regressreglerna i 25 § GFAL visar att mycket allvarlig vårdslöshet krävs för att grov vårdslöshet ska anses föreligga, i situationer när den uppkomna skadan täcks av en ansvarsförsäkring saknas dock skäl till en sådan mild bedömning.[174] Vanligt förekommande fall när regress mot fysisk person aktualiseras, är när privathyresgäster i hyres- och kontorsfastigheter orsakar skador,[175] och när den fysiska personen begått en brottslig handling.[176]

3.4.4 Regress vid medförsäkring

3.4.4.1 Inledning

Som medförsäkrad räknas någon som enligt försäkringsavtalet eller försäkringsbrevet upptas som försäkrad tillsammans med försäkringstagaren, exempelvis försäkringstagarens arbetstagare, familjemedlemmar eller underentreprenörer.[177] Utöver rätten till försäkringsersättning som tillfaller den medförsäkrade, kan försäkringen även innebära att den medförsäkrade befrias från förpliktelser mot tredje man som skulle drabbat denne om inget försäkringsskydd

[170] Bengtsson, *Försäkringsavtalsrätt,* s. 104.
[171] Ullman, *Regressöverenskommelsen,* s. 13.
[172] Regressöverenskommelsen, p. 3.
[173] Ullman, *Regressöverenskommelsen,* s. 13.
[174] Bengtsson, *Försäkringsavtalsrätt,* s. 104 f.
[175] Ullman, *Regressöverenskommelsen,* s. 14.
[176] SOU 2002:1, s. 199.
[177] Se stycke 2.4.

funnits.[178] När någon undgår en förpliktelse som annars skulle riktats mot denne genom att försäkringsersättning utgår till någon annan ur en för parterna gemensam försäkring, innebär det att försäkringsgivaren saknar regressrätt mot den förstnämnda.[179] En sådan förpliktelse kan tänkas vara att den förstnämnda skulle ha behövt betalat ut skadeståndsersättning till den sistnämnda, om inte ett försäkringsskydd funnits. Det är även möjligt att den medförsäkrade kan undgå att bli skadeståndsskyldig gentemot försäkringstagaren, exempelvis om den medförsäkrade är en panthavare som vårdslöst skadar egendom som har pantsatts.[180] Bull menar att utgångspunkten är att status som medförsäkrad ger fullt skydd mot regresskrav, men att detta skydd kan avtalas bort genom försäkringsvillkoren om det anses vara motiverat.[181]

Försäkringsgivare får endast rikta regresskrav mot en medförsäkrad om FAL 8 kap. 11 § blir tillämpbar.[182] Av paragrafen framgår att försäkringsbolag är fritt från ansvar gentemot en försäkrad om den försäkrade genom uppsåt eller grov vårdslöshet har framkallat ett försäkringsfall, eller har handlat eller underlåtit att handla i vetskap om att det innebar en betydande risk för att skada skulle inträffa. Enligt paragrafens tredje stycke får annan grad av vårdslöshet än den i paragrafen angivna framgå av försäkringsavtalet. Av paragrafen följer även att i fall då den försäkrade förvärrat följderna av ett försäkringsfall blir försäkringsbolaget fritt från ansvar i samma utsträckning som handlandet har påverkat skadan. I FAL 8 kap. 14 § stadgas att i fall som avses i 11 § ska "handlande av den försäkrades anställda i ledande ställning inom företaget eller på platsen" likställas med handlande av den försäkrade, om inte annat framgår av försäkringsavtalet.

3.4.4.2 Securitasfallet[183]

En bank hade hos Wasa sakförsäkring tecknat egendomsförsäkring som omfattade bankens egendom, därutöver medförsäkrades bankens bankfackskunder till skydd för den egendom dessa kunder förvarade i bankens valv. Efter ett inbrott i bankvalvet, där ett flertal av kundernas bankfack hade länsats, ersatte Wasa banken och dess skadelidande bankfackskunder i enlighet med försäkringen. Wasa riktade därefter regresskrav mot bankens vaktbolag, Securitas, vilket man menade förfarit grovt vårdslöst vid utförandet av bevakningsuppdraget.

---

[178] Hellner, *Försäkringsrätt,* s. 299; Hellner *Försäkringsgivares regressrätt* s. 127.
[179] Bull, *Forsikringsrett,* s. 539; Hellner *Försäkringsgivares regressrätt* s. 127 f.
[180] Sluijs, *Reglering av tredje mans rätt till egendomsersättning i FAL och i säkerhetsrättslagen,* s. 216.
[181] Bull, *Forsikringsrett,* s. 539.
[182] Ullman, *Försäkring och ansvarsfördelning,* s. 244; Hellner *Försäkringsgivares regressrätt,* s. 132.
[183] NJA 2001 s. 711.

HD uttalade i sina domskäl att försäkringsersättningen som utbetalats till bankfackskunderna innebar att banken befriades från den skadeståndsskyldighet som den annars hade kunnat drabbas av till följd av inbrottet. Förmögenhetsskadan som banken skulle ha lidit av en sådan skadeståndsskyldighet skulle, enligt HD, inte täckas av den i målet åberopade delen av bankens försäkring hos Wasa, därmed bedömde HD att Wasa inte kunde inträda i bankens rätt till skadestånd av Securitas.

Ullman anför att HD:s anförande om försäkringsförhållandena är felaktiga. Bankens ersättningsskyldighet var en förutsättning för att försäkringen skulle gälla för tredje man, genom att Wasa konstaterade att banken genom bankfacksavtalet med kunderna var ersättningsskyldig för skadorna kunderna åsamkats utlöstes det försäkringsskydd som HD menat inte fanns.[184]

Söderström och Nilsson menar att banken hade en kombinerad företagsförsäkring där såväl egendomsförsäkring som ansvarsförsäkring ingick och att syftet med hela försäkringen därmed skulle ha satts i fokus. Att Wasa ersatte bankkunderna ur egendomsförsäkringen istället för ur ansvarsförsäkringen berodde på att ett sådant förfarande var praktiskt enklare att genomföra, egendomsförsäkringen fick därigenom ett inslag av ansvarsförsäkring vilket dock inte skulle gjort att försäkringsbolaget fick stå utan regressrätt efter att ha ersatt de skadelidande.[185]

HD gjorde vidare bedömningen att bankfackskunderna hade haft ett skadeståndsanspråk gentemot banken om de inte hade fått försäkringsersättning; givet att banken tecknat försäkringen kunde inte Wasa rikta regressanspråk mot banken grundat på att regress inte kan riktas mot försäkringstagaren själv. Slutligen anförde HD att bankfackskunderna inte hade kunnat rikta ett utomobligatoriskt skadeståndsanspråk direkt mot Securitas, grundat på att Securitas grova vårdslöshet i sitt bevakningsuppdrag utgjorde ett avtalsbrott gentemot banken, något avtalsförhållande mellan Securitas och bankfackskunderna förelåg inte. Enligt huvudregeln att endast kunna rikta skadeståndsanspråk mot sin avtalspart, kunde bankfackskunderna därför inte rikta ett anspråk direkt mot Securitas, någon utomkontraktuell grund ansågs inte heller föreligga.

Securitas gick således fritt från regressansvar; trots den grovt vårdslösa underlåtenhet i utförandet av bevakningsuppdraget ansågs det inte skyldigt gentemot de som blev lidande till följd av underlåtenheten. Den enda grund för att Securitas undgick skadeståndsansvar var

[184] Ullman, *Försäkring och ansvarsfördelning*, s. 271.
[185] Söderström och Nilsson, *Securitasfallet - ett uppmärksammat skadeståndsmål*, s. 400 f..

därmed att bankens egna försäkring täckte den skadeståndsskyldighet som banken genom inbrottet, vilket möjliggjorts genom Securitas försummelse, fått gentemot sina kunder.[186]

Bengtsson menar att Securitas åtagande gentemot banken rimligen borde innefatta ett åtagande att även se till bankfackkundernas egendom, avtalet mellan banken och Securitas skulle på så vis vara ett slags avtal till förmån för tredje man; genom bevakningsavtalet borde bankens vårdplikt för kundegendomen ha flyttats över till Securitas.[187] I annat fall borde Securitas åtminstone ha ansetts ha handlingsplikt till skydd för all egendom i lokalen.[188]

Ullman anför att domen kan tolkas som att "skadeersättning som betalas till en medförsäkrad tredje man anses grundad på en skada som tredje man - och således inte försäkringstagaren - åsamkats".[189] Rättsfallet kan ge lärdomen att det av försäkringsvillkoren bör framgå vilken skada som avses när skadeersättning erhållits för skada som avser tredje man.[190] Genom att ange att det ligger i försäkringstagarens intresse att skydda sig mot den finansiella risk som följer av att tredje mans egendom används eller förvaras i den försäkrades verksamhet, bör varje ersättning som sker i försäkringstagarens intresse betecknas som en skada för försäkringstagaren.

Söderström och Nilsson menar att en möjlighet för Wasa att utöva sin regressrätt, hade varit om banken hade överlåtit sin skadeståndsfordran till Wasa. Ett sådant förfarande hade varit att likställa med överlåtelse av en enkel fordran, begränsningarna i FAL och i försäkringsvillkoren hade därmed kunnat kringgås.[191]

3.4.4.3 Spårvagnsfallet[192]

Norrköpings kommun ägde ett antal spårvagnar för vilka en egendomsförsäkring hos Trygg-Hansa tecknats. Genom ett nyttjanderättsavtal med AB Östgötatrafiken hade nyttjanderätt givits till Östgötatrafiken att nyttja spårvagnarna och bedriva spårvagnstrafik. Östgötatrafiken hade därefter, i enlighet med nyttjanderättsavtalet, genom ett trafikavtal vidareöverlåtit nyttjanderätten för spårvagnarna till Transdev Sverige AB.

---

[186] Ullman, *Försäkring och ansvarsfördelning*, s. 271.
[187] Bengtsson, *Skadestånd utom kontraktsförhållanden 2001–2003*, s. 829 f.
[188] Ibid.
[189] Ullman, *Försäkring och ansvarsfördelning*, s. 271.
[190] Ibid.
[191] Söderström och Nilsson, *Securitasfallet - ett uppmärksammat skadeståndsmål*, s. 405 f.
[192] Svea hovrätts dom 2017-12-07, mål T 3492-16.

Avtalsbilden såg således ut enligt följande:

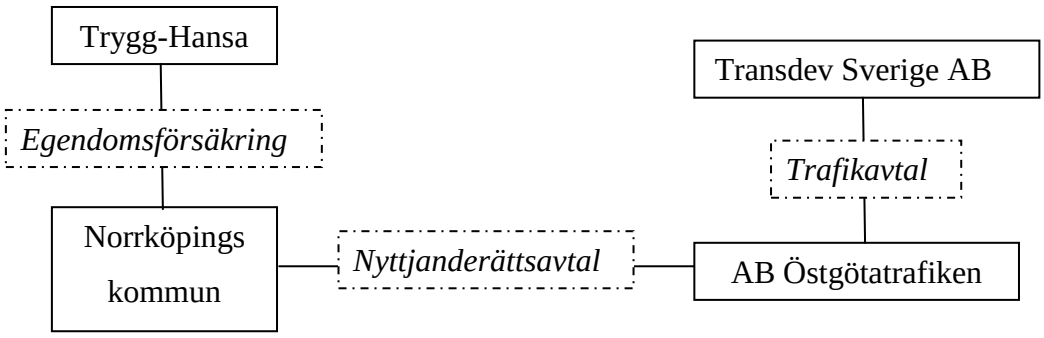

Genom nyttjanderättsavtalet hade Norrköpings kommun och Östgötatrafiken avtalat att Östgötatrafiken skulle stå risken för spårvagnarna under avtalstiden. Avtalsvillkoret tillät att Östgötatrafiken avtalade med trafikutövaren, det vill säga Transdev, att denne skulle stå risken, men något sådant villkor togs inte med i trafikavtalet. Således stod Östgötatrafiken risken för spårvagnarna när dessa trafikerades av Transdev. I försäkringsavtalet mellan Trygg-Hansa och Norrköpings kommun var Transdev upptaget som medförsäkrad.

Den 26 augusti 2008 och den 17 mars 2009 inträffade kollisioner mellan spårvagnar i Norrköping då dessa var i bruk av Transdev. Trygg-Hansa betalade ut ersättning för skadorna på spårvagnarna till Norrköpings kommun och tog därigenom över Norrköping kommuns rätt till skadeståndsanspråk från Transdev, varpå regresskrav riktades mot Transdev.

Trygg-Hansa yrkade att Transdev skulle ersätta dem med hela beloppet de utbetalat för reparationer av de skadade spårvagnarna, vilket uppgick till cirka 14 miljoner. Trygg-Hansa anförde att deras skadeståndsanspråk var utomobligatoriskt och angav som grund i första hand att Transdev inte varit medförsäkrat i egendomsförsäkringen trots att de upptagits i försäkringsbrevet, detta på grund av att Transdev varken varit ägare till eller stått risken för den skadade egendomen. Därigenom hade Transdev inte något försäkringsbart intresse i egendomen och kunde därför inte vara att anse som medförsäkrad. Trygg-Hansa angav att de därigenom inte var "bundna av de begränsningar som följer vid ett regresskrav mot en medförsäkrad".

Transdev genmälde att de hade ett försäkringsbart intresse i egendomen grundat på att de nu krävdes på skadestånd för de uppkomna skadorna och därmed stått en risk för egendomen. Transdev anförde vidare att det varit av kommersiell betydelse att de angetts som medförsäkrade och inte skulle stå risk för spårvagnarna, eftersom de i annat fall hade begärt mer betalt för utförandet av trafikuppdraget. Transdev anförde även att Norrköpings kommun genom

nyttjanderättsavtalet avtalat bort sitt intresse i egendomen så att inte kommunen längre hade något försäkringsbart intresse i denna, på så vis hade Trygg-Hansas utbetalning skett utan att ersättningsskyldighet funnits enligt försäkringsavtalet och ersättningen kan därmed inte ligga till grund för en regresstalan. Transdev hävdade även att Trygg-Hansa, i kommunens ställe, inte kunde rikta talan gentemot Transdev eftersom sådan talan endast kan riktas gentemot ens medkontrahent, och inte ens medkontrahents medkontrahent.

Tingsrätten började med att konstatera att för det fall Transdev var att anse som medförsäkrad hade Trygg-Hansa endast möjlighet att kräva ersättning enligt vad som följer av FAL 8 kap. 11 § och 14 §, det vill säga om försäkringsfallet framkallats genom försäkringstagarens grova vårdslöshet eller uppsåt, av försäkringsavtalet följde dock att all form av vårdslöshet gjorde paragrafen tillämplig. Vidare uttalade TR att något försäkringsavtal mellan Transdev och Trygg-Hansa inte kommit till stånd om Transdev inte hade ett försäkringsbart intresse i den försäkrade egendomen, och att det var ostridigt att Transdev varken var ägare eller hade stått risken för egendomen.

Tingsrätten bedömde att Transdevs påstående att ett försäkringsbart intresse uppstått eftersom Transdev krävdes på skadestånd inte kunde göras gällande, eftersom skadan Transdev hävdade inte var en förlust på grund av att egendomen skadats, utan en förmögenhetsskada på grund av skadeståndsskyldighet till följd av vållande. Sådan skaderisk kan typiskt försäkras i en ansvarsförsäkring men inte i en egendomsförsäkring. Till följd av avsaknaden av försäkringsbart intresse bedömde TR att det inte fanns något försäkringsavtal mellan parterna, och Trygg-Hansa var därför inte hindrade av begränsningarna som följer vid en regresstalan mot en försäkrad.

I frågan om Norrköping kommun avtalat bort sitt försäkringsbara intresse, bedömde TR att omständigheten att Östgötatrafiken genom nyttjanderättsavtalet stod risken för den försäkrade egendomen inte förändrade att kommunen som ägare och försäkringstagare till egendomen hade ett försäkringsbart intresse i denna. Därmed bedömdes inte Trygg-Hansas utbetalningar ha skett utan att ersättningsskyldighet förelegat, och utbetalningarna av försäkringsersättning kunde därför ligga till grund för en regresstalan gentemot Transdev.

Tingsrätten prövade därefter om Trygg-Hansa hade direktkravsrätt gentemot Transdev, och fann med stöd av *Läkemedelsstölden*[193] att part som i det främre ledet i en kontraktskedja lidit sakskada orsakad av vårdslöshet av part längre bak i kontraktskedjan, äger rätt att på utomob-

[193] NJA 2014 s. 760, se avsnitt 3.4.2.

ligatorisk skadeståndsrättslig grund rikta ett anspråk direkt mot skadevållaren, så länge inte annat följer av lag eller avtal. Varken nyttjandeavtalet eller trafikavtalet var enligt tingsrättens bedömning något hinder för Trygg-Hansa att rikta sitt anspråk direkt mot Transdev.

Tingsrätten dömde således att Transdev var skyldiga att till Trygg-Hansa utge det yrkade beloppet. Domen fastställdes av Svea hovrätt och överklagades inte till Högsta domstolen.

3.5 Cessioner som inte följer av FAL:s regressreglering

Fordringar för ersättning för uppkommen skada kan regleras inom avtals- och kontraktsförhållande när parter inte presterar enligt avtalet, exempelvis säljare som levererar sent eller köpare som är sen med att utge avtalad köpeskilling.[194] Innehavaren av en fordran kan vanligen överlåta denna till annan, sådan överlåtelse kallas *cession.*[195] Byte av en fordrans borgenär kräver inte gäldenärens medgivande, i normalfallet har det inte någon betydelse för en gäldenär vem denne betalar till.[196] För byte av gäldenär krävs däremot borgenärens medgivande, detta beror på att den tilltänkt nya gäldenären kan ha sämre ekonomiska förutsättningar än den förre och därmed vara mindre önskvärd för borgenären.[197]

FAL 7 kap. 9 § reglerar, som ovan nämnt, regressrätten när försäkringsgivare inträder i försäkringstagarens rätt till skadestånd. Lagens ordval *skadestånd* framstår som en begränsning för försäkringsgivare från att rikta regresskrav efter att ha utgett försäkringsersättning från ersättningsskyldigheter i form av exempelvis fullgörelseansvar och garanti.[198] Oavsett villkoren i den enskilda försäkringen, kan försäkringsbolaget i varje enskilt fall avtala med försäkringshavaren att bolaget ska inträda i dennes rätt mot den skadeståndsskyldige.[199] Har ett försäkringsbolag inte utnyttjat sin regressrätt som följer av FAL eller försäkringsavtalet, kan den skadelidande efter försäkringsfallet överlåta sitt skadeståndskrav mot skadevållaren till försäkringsbolaget.[200] Skadeståndsanspråk är att likställa med en enkel fordran och kan således överlåtas utan gäldenärens samtycke, reglerna i SkbrL 3 kap. bör dock beaktas.[201] Det torde vara möjligt för försäkringstagaren att till försäkringsbolaget överlåta en skadeståndsfordran

[194] Mellqvist & Persson, *Fordran & Skuld,* s. 42.
[195] A.a. s. 65.
[196] Agell et. al., *Civilrätt,* s. 151.
[197] Ibid.
[198] Ullman, *Försäkring och ansvarsfördelning,* s. 266.
[199] SOU 2002:1, s. 190.
[200] Hellner, *Försäkringsrätt,* s. 285.
[201] Söderström & Nilsson, *Securitasfallet - ett uppmärksammat skadeståndsmål,* s. 406.

vars belopp överstiger det belopp som försäkringsbolaget har ersatt försäkringstagaren med.[202] Ur en skadeståndsskyldigs perspektiv gör det inte någon inverkan på skadeståndsskyldigheten om denna varit skyddad mot regress på grund av överlåtelse, eftersom den skadelidande har möjligheten att välja att utkräva skadestånd istället för försäkringsersättning, överlåtelse av skadeståndanspråk ligger i linje med lagens inställning till regressrätt i övrigt.[203]

I likhet med vad som följer av försäkringsrätten i övrigt, bör dock inte en cession kunna leda till att skadeståndsanspråket kan riktas mot någon som skyddas av försäkringen i fråga, eller som med laga verkan har friskrivits från ansvar.[204] Sådan friskrivning av till försäkringstagaren närstående är en konstruktion som hindrar att försäkringsgivaren "ger med ena handen och tar med den andra", det vill säga samma hushåll kan inte få både försäkringsersättning och regresskrav.[205] Vid skadeförsäkring riskerar inte den skadelidande att gå miste om sin rätt till skadestånd genom att överlåta sitt anspråk till försäkringsgivaren, den skadelidande kan däremot tänkas ovillig att överlåta sitt anspråk om denne vill skydda skadevållaren.[206] Hellner menar dock, att någon som enligt försäkringsavtalet är friskriven från regressansvar, exempelvis familjemedlemmar till försäkringstagaren vid ansvarsförsäkring, kan få regresskrav riktat mot sig efter att den skadelidande överlåtit anspråket till sitt försäkringsbolag, eftersom den skadelidande utan att nyttja försäkringen kan rikta sådant skadeståndsansvar.[207]

Söderström och Nilsson menar att försäkringsgivare, enligt bl.a. Hellners resonemang, genom överlåtelser av skadeståndsanspråk kan kringgå friskrivningar och obekväma klausuler i försäkringsvillkoren. Med grund i detta menar Söderström och Nilsson vidare, att en sådan konstruktion borde ha kunnat användas i *Securitasfallet*; om banken hade överlåtit sin skadeståndsfordran till Wasa hade Wasa blivit ny borgenär och regresskravet mot Securitas hade på så vis kunnat finnas giltigt.[208]

---

[202] Hellner, *Försäkringsgivarens regressrätt,* s. 168.
[203] A.a. s. 167.
[204] Hellner, *Försäkringsrätt,* s. 285; Hellner, *Försäkringsgivarens regressrätt,* s. 168.
[205] Söderström & Nilsson, *Securitasfallet - ett uppmärksammat skadeståndsmål,* s. 406.
[206] Hellner, *Försäkringsgivarens regressrätt,* s. 167.
[207] A.a. s. 169.
[208] Söderström & Nilsson, *Securitasfallet - ett uppmärksammat skadeståndsmål,* s. 407. Se stycke 3.4.4.2.

4. Analys

4.1 Inledning

Som ovan redogjorts för är normalfallet vid ett regressförfarande att ett egendomsförsäkringsbolag riktar regressanspråk mot den för skadan ansvariges ansvarsförsäkringsbolag. Genom RÖ och DÖ regleras och begränsas regressmöjligheterna mellan de anslutna bolagen, exempelvis genom att regress enligt RÖ måste ställas inom två år från att egendomsförsäkringsbolaget fick kännedom om skadan och att regresskrav inte får riktas för skador som understiger ett prisbasbelopp, förutom vid vattenskador då regressrätt föreligger från första utbetalda kronan.

I en enkätundersökning angav de svarande bolagen att regressmöjligheten hade liten eller ingen inverkan på försäkringspremien,[209] vilket torde betyda att premien bestäms utifrån vilka risker försäkringen bedöms innebära utan att hänsyn tas till att hela eller delar av den ersättning bolaget betalar ut kan återfås i form av regress. I enkäten angav de svarande bolagen också att regresskrav endast riktades när det var företagsekonomiskt motiverat. Ett regresskrav torde vara företagsekonomiskt motiverat så fort beloppet som beräknas erhållas överstiger de kostnader som det försäkringsbolaget har i samband med att regresskravet riktas. Bolagens intäkter från regresskrav torde således ha i vart fall någon betydelse för försäkringsbolagens ekonomi.

En effekt som uppnås av försäkringsgivarens rätt till regress är att skadevållaren inte befrias från skadeståndsansvar till följd av att den skadelidande har en försäkring som täcker skadan. Eftersom försäkringars syfte är att täcka en ekonomisk förlust kan en skadelidande inte få både försäkringsersättning och skadestånd för samma skada, dock kan skadestånd erhållas i den mån aktuell försäkring inte täcker skadan. Har den skadelidande erhållit försäkringsersättning för en skada har denne därmed inte längre rätt till skadestånd för de skador som täckts av försäkringsersättningen. Hade skadeståndsanspråket inte överlåtits till försäkringsbolaget hade därmed skadevållaren skyddats av att den skadelidande hade en försäkring som omfattade skadan. Att skadevållare behöver betala skadestånd har en samhällspreventiv funktion, eftersom skadeståndsansvar kan föranleda ett försiktigare agerande för att undvika att skador vållas. Genom att regressrätt för försäkringsgivare finns förfaller inte skadeståndsan-

[209] Se stycke 3.2.

språket när en skadelidande utnyttjar sin försäkring, därigenom behöver skadevållaren eller den för skadan ansvarige stå för skadan som vållats. Ett exempel på när sådan samhällsprevention inte uppnåtts var *Securitasfallet*, i vilket skadevållaren gick fri från skadeståndsansvar till följd av den skadelidandes försäkringsförhållanden. Securitasfallet har dock kritiserats från flera håll, kritikerna synes överens om att utfallet i domen skulle ha blivit ett annat.[210]

4.2 Vem ett regresskrav kan riktas mot

4.2.1 Regress mot medförsäkrad

4.2.1.1 Inledning

I förarbetena till FAL framgår att "[o]m någon är försäkrad, anses det också medföra skydd mot återkrav från försäkringsbolaget efter det att bolaget har ersatt skadan.".[211] Som ovan nämnts krävs för att ett regresskrav ska kunna framställas att skadan har orsakats av en tredje man. Samtlig doktrin som redogjorts för i denna uppsats har pekat åt samma håll: att regresskrav inte kan riktas mot försäkringstagaren eller någon som omfattas av försäkringsskyddet. Tredje man kan således inte utgöras av någon som i försäkringen är upptagen som medförsäkrad. Undantaget till regeln är om försäkringstagaren, inkluderat den medförsäkrade, har framkallat försäkringsfallet på sätt som omfattas av FAL 8 kap. 11 § och 14 §. I *Spårvagnsfallet*[212] argumenterade båda parterna utifrån att regresskrav inte kan riktas mot en medförsäkrad, fokuset i parternas argumentation låg istället på huruvida Transdev var att se som medförsäkrad eller inte.[213]

Det synes således finnas en utbredd uppfattning om att regresskrav inte kan riktas mot försäkringstagaren, andra som åtnjuter skydd enligt försäkringen eller någon som i försäkringsavtalet är friskrivet från regresskrav. Anledningen därtill är att det skulle leda till en situation där försäkringsgivaren först betalar ersättning till försäkringstagaren och sedan kräver tillbaka beloppet från någon till denne närstående, exempelvis en familjemedlem eller en underentreprenör som enligt försäkringsavtalet är medförsäkrad.

[210] Se stycke 3.4.4.2.
[211] Prop. 2003/04:150, s. 220, se stycke 3.4.1.
[212] Se stycke 3.4.4.3.
[213] Se vidare stycke 4.2.1.2.

Bull menar att en medförsäkrads regresskydd kan avtalas bort genom försäkringsvillkoren om det anses vara motiverat.[214] Ett sådant avtalsvillkor kan tänkas skydda den medförsäkrade mot skada denna lider som vållats av annan, men tillåta att regress riktas mot den medförsäkrade om denna vållat en skada gentemot försäkringstagaren. Ett sådant villkor torde utförligt behöva beskriva i vilka situationer den medförsäkrade omfattas av försäkringen och skyddas mot regresskrav för att undvika svåra gränsdragningssituationer, exempelvis om den medförsäkrade lider en skada på grund av eget vållande. Det kan tänkas att ett sådant villkor skulle kunna utformas på så vis att den medförsäkrade åtnjuter regresskyddet förutom om skada uppstår i en viss specificerad situation, exempelvis om den medförsäkrade i sin verksamhet utför ett visst arbetsmoment som bedöms innebära särskilt hög risk. En sådan konstruktion skulle göra att den specificerade situationen undantas från försäkringen, och den medförsäkrade skulle istället behöva teckna en egen försäkring som täcker den situationen. Förfarandet skulle, åtminstone i viss mån, störa syftet med ett rationaliserat försäkringsförfarande som medförsäkring innebär.

4.2.1.2 Den medförsäkrades försäkrade intresse

Genom begreppet försäkrat intresse förstås att det inte är egendom i sig som försäkras, utan försäkringstagarens intresse i egendomen. Som visades i *Spårvagnsfallet*, måste part för att anses som medförsäkrad utöver att vara upptagen i försäkringsbrevet även ha ett försäkrat intresse i egendomen för att räknas som medförsäkrad. Transdev var upptaget som medförsäkrad i Norrköping kommuns egendomsförsäkring för spårvagnarna. Genom avtal med Östgötatrafiken stod inte Transdev någon risk för spårvagnarna, därmed bedömdes Transdev inte ha ett försäkrat intresse som kunde omfattas av egendomsförsäkringen. Transdev riskerade enbart att få ett skadeståndsanspråk riktat mot sig, vilket var att anse som en risk för förmögenhetsskada och således inte omfattades av egendomsförsäkringen.

Medförsäkring syftar till att rationalisera försäkringsförhållandena och underlätta förfarandet genom att inte alla som behöver försäkringsskydd i en situation själva ska behöva teckna försäkring.[215] Norrköpings kommun förefaller ha varit mån om att utföraren av uppdraget skulle omfattas av en försäkring givet att Transdev skrevs in i försäkringsbrevet. Det förefaller som ett rationellt förfarande att alla som hade intresse i egendomen genom att äga eller nyttja denna skulle samlats i samma försäkring. Transdev hävdade att det vid avtalets ingående varit av stor vikt för dem att de inte skulle stå risken och att de skulle vara medförsäkrade, i annat fall

[214] Se stycke 3.4.4.1.
[215] Se stycke 2.4.

skulle de ha krävt mer betalt för tjänsterna de utförde. Deras intresse i att nyttja spårvagnarna var dock inte ett försäkringsbart intresse, ett försäkringsbart intresse i en egendomsförsäkring skulle ha uppstått först om Transdev stod någon risk för egendomen om denna skadades. För att kunna åtnjuta ett försäkringsskydd för spårvagnarna skulle Transdev således ha behövt stå risken för dem eller på annat sätt försäkra sig om att det hade ett försäkrat intresse i dem.

Söderström och Nilsson anför angående *Securitasfallet*[216] att banken, och inte bankfackskunderna, led skada för egendomen som stals, banken borde därmed ha ansetts ha ett försäkrat intresse i sina kunders egendom. Resonemangen i Spårvagnsfallet och Securitasfallet ter sig på denna punkt snarlika: banken ansågs ha ett förmögenhetsrättsligt intresse i att egendomen inte skulle stjälas för att på så vis undgå skadeståndsansvar, på samma vis ansågs Transdev ha ett förmögenhetsrättsligt intresse i att undgå skadeståndsansvar för skadan de vållat på spårvagnarna. I båda fallen fastslogs att sådana förmögenhetsrättsliga intressen inte omfattades av egendomsförsäkring.

Transdev ansågs inte ha ett försäkringsbart intresse i spårvagnarna eftersom de inte stod risken för dem och därmed inte led någon skada när de skadades. I Securitasfallet konstaterades att det var kunderna och inte banken som lidit skada genom den stulna egendomen, ingen diskussion fördes huruvida banken stått risken för egendomen som stals. Banken hade bankkundernas egendom i sin besittning och hade genom bankfacksavtalen åtagit sig att ersätta skador på den omhändertagna egendomen, banken torde därmed anses ha stått risken för kundernas egendom. Hade samma resonemang förts i Securitasfallet som senare fördes i Spårvagnsfallet, förefaller banken ha kunnat ansetts ha ett försäkrat intresse i egendomen och därmed ha omfattats av egendomsförsäkringen i det för målet aktuella avseendet.

Att en part är medförsäkrad bör ingå i försäkringsbolagets riskanalys och speglas i premien försäkringstagaren betalat. Har till följd av att part tagits in som medförsäkrad i en försäkring även risken ansetts höjas vilket lett till högre premier torde försäkringstagaren för det fall den medförsäkrade inte ansetts vara medförsäkrad kunna återkräva mellanskillnaden i premien. Diskussion om premiens storlek och möjlighet till återkrav av denna faller dock utanför denna uppsats ramar.

[216] Se stycke 3.4.4.2.

4.2.1.3 Regress mot medförsäkrad genom cession

Hellner menar att någon som enligt försäkringsavtalet är friskriven från regressansvar, exempelvis familjemedlemmar till försäkringstagaren vid ansvarsförsäkring, kan få regresskrav riktat mot sig efter att den skadelidande överlåtit anspråket till sitt försäkringsbolag. Resonemanget grundas på förhållandet att den skadelidande kan rikta sådant skadeståndsansvar istället för att utnyttja sin försäkring. Söderström och Nilsson tolkar Hellners resonemang som att försäkringsbolag genom överlåtelse av skadeståndsanspråk kan kringgå friskrivningar och obekväma klausuler i försäkringsvillkoren.[217]

Även om regresskrav enligt FAL inte kan riktas mot en medförsäkrad, kan således skadeståndsfordran med grund i ovanstående resonemang överlåtas till försäkringsbolaget förutsatt att det funnits en skadeståndsfordran till att börja med. Försäkringstagaren kan inte erhålla både skadestånd och försäkringsersättning; genom försäkringsersättning täcks skadorna som skadeståndet är ämnat att reparera och behovet av skadestånd förfaller, att utöver försäkringsersättning ha rätt till skadeståndsersättning skulle strida mot vinstförbudet. Resonemanget här utgår således från att den skadelidande försäkringstagaren istället för att få erhålla försäkringsersättning säljer sin skadeståndsfordran till försäkringsbolaget, på så vis blir den skadelidande kompenserad för sina skador och försäkringsbolaget erhåller skadeståndsfordran och kan rikta krav mot skadevållaren.

Skyddet mot regresskrav för försäkringstagare ligger i försäkringstagarnas intresse: försäkringsgivaren hindras från att utge ersättning till någon och kräva regress från någon annan när båda omfattas av samma försäkring, försäkringstagaren och de medförsäkrade är inte sällan närstående till varandra. Genom ovan beskrivna cession är det upp till försäkringstagaren att avgöra om skadeståndsanspråket ska kunna riktas mot den medförsäkrade eller inte, i annat fall kan försäkringstagaren nyttja sin försäkring istället och därmed förhindra att regresskrav riktas mot den medförsäkrade. Som ovan beskrivits utgår egendomsförsäkring ofta från nyvärde medan skadeståndsberäkningen syftar till att täcka den faktiska skadan, det kan därigenom tänkas att försäkringstagaren i de flesta fall väljer att istället nyttja sin försäkring - såvida inte försäkringsbolaget erbjuder att köpa skadeståndsfordran för motsvarande summa av vad försäkringstagaren skulle ha erhållit från sin egendomsförsäkring. Upplägget kan tänkas nyttjas i situationer där försäkringstagaren faktiskt vill att den medförsäkrade ska få stå för skadan denne vållat.

[217] Se stycke 3.5.

4.2.2 Regress mot part som friskrivits ansvar

Principen om att försäkringsbolags regressrätt ska härledas ur försäkringstagarens rätt till skadestånd föranleder att det måste finnas ett skadeståndsanspråk för försäkringsbolaget att ta över för att regress ska kunna utövas. Har försäkringstagaren genom avtal avsagt sig rätten till skadestånd från sin avtalspart finns det ingen sådan rätt som försäkringsgivaren kan ta över.

Att försäkringsgivaren inte har någon regressrätt när försäkringstagaren inte har någon skadeståndsrätt förefaller logiskt. Har två parter avtalat om att den ena parten ska stå fri från skadeståndsansvar gentemot den andra är sannolikt andra faktorer i avtalet anpassade därefter, exempelvis kan tänkas att parten som friskrivs från ansvar utför sina åtaganden till ett lägre pris än vad som vore fallet om parten stått risk för att bli skadeståndsskyldig. Ett sådant avtal skulle undermineras om försäkringsgivaren haft rätt till regress trots att försäkringstagaren inte har någon rätt till skadestånd, eftersom den friskrivna parten i ett sådant fall i praktiken inte skulle varit friskriven från ansvar.

I detta sammanhang ska nämnas att för det fall försäkringstagaren inte har uppfyllt sin upplysningsplikt gentemot försäkringsgivaren, exempelvis genom att inte ha lämnat uppgifter om riskökning, kan försäkringsersättning sättas ned efter vad som är skäligt. Sådan utebliven upplysning om riskökning skulle kunna föreligga om försäkringstagaren friskriver en avtalspart från skadeståndsansvar, i vart fall om avtalet typiskt sett har en hög risk för att försäkringstagaren ska lida en skada vållad av sin avtalspart. Försäkringsgivaren får då sätta ned försäkringsersättningen efter vad som för situationen anses skäligt och behöver således inte ersätta hela skadan.

4.2.3 Regress vid direktkravsrätt

Har en skada vållats av den försäkrades medkontrahents medkontrahent kan försäkringsbolaget efter att ha tagit över skadeståndsanspråket rikta utomobligatoriskt skadeståndsanspråk mot skadevållaren i samma mån som den skadelidande haft rätt att göra. I *Läkemedelsstölden*[218] uttalade HD att utomobligatoriskt skadeståndsanspråk kan riktas mot ett bakre led i en kontraktskedja så länge sådan direktkravsrätt inte förbjudits genom avtal eller rättsregel. Direktkravsrätt vid ansvarsförsäkring enligt FAL 9 kap. 7 § tillkommer även försäkringsbolag som tagit över försäkringstagarens skadeståndsanspråk, vilket fastslogs i *LF mot Trygg-Hansa*.[219] Avgörandet preciserar att försäkringsbolaget efter att ha tagit över skadeståndsan-

[218] Se stycke 3.4.1.1.
[219] Se stycke 3.4.2.

språket inte hamnar i sämre rätt än vad den skadelidande hade, vilket ligger i linje med allmänna rättsprinciper gällande cessioner.

Försäkringsbolag har således samma rätt till direktkrav som den skadelidande haft. Det förefaller med grund i såväl Läkemedelsstölden som i LF mot Trygg-Hansa, även vara tillåtet för ett egendomsförsäkringsbolag att rikta regressanspråk mot försäkringstagarens medkontrahents medkontrahents ansvarsförsäkringsbolag.

4.2.4 Regress mot fysiska personer

FAL 7 kap. 9 § ger försäkringsbolag en oinskränkt regressrätt gentemot såväl fysiska som juridiska personer. Regressrätten mot fysiska personer inskränks dock om försäkringsbolaget är anslutet till RÖ, därutöver förekommer interna policys hos bolag om att inte rikta regresskrav mot fysiska personer, samt försäkringsavtalsvillkor om att inte rikta regresskrav mot personer som är närstående till försäkringshavaren.[220]

I *Villabranden*[221] uttalade HD i sina motiv att det ligger i försäkringstagarens intresse att dennes närstående inte får regresskrav riktat mot sig, vilket enligt HD var anledningen till att den då gällande regressparagrafen GFAL 25 § innehöll en begränsning till fall då skadan orsakats genom grov vårdslöshet. Även om rekvisitet om grov vårdslöshet är borttaget i FAL 7 kap. 9 §, förefaller det fortfarande ligga i försäkringstagares intresse att regresskrav inte ska riktas mot dennes närstående.

Ett scenario där försäkringsbolaget har för vana att alltid rikta regresskrav mot skadevållaren utan hänsyn till om denne är fysisk person eller närstående till försäkringstagaren, kan leda till att försäkringstagaren väljer att inte nyttja sin försäkring för att skydda den närstående mot ett regresskrav. Ett sådant upplägg skulle kunna göra det mindre värt att ha en försäkring, eftersom försäkringstagaren inför varje skadeanmälan skulle få göra en avvägning om dennes närstående kan få regresskrav riktat mot sig till följd av försäkringsfallet. I en sådan situation torde det kunna vara mer önskvärt för försäkringstagaren och skadevållaren att göra upp om ersättning för skadan utan att blanda in försäkringsbolaget, eftersom de då själva "äger processen".

Sammanfattningsvis är det inte genom lag förbjudet för försäkringsbolag att rikta regresskrav mot fysiska personer även om det inte förefaller vara vanligt förekommande. Sandberg menar

[220] Se stycke 3.1.2, 3.2, 3.4.1 och 3.4.3.
[221] Se stycke 3.4.1.

att de svenska försäkringsbolagen är förhållandevis frekventa i att rikta regresskrav.[222] Försäkringsbolagens restriktiva förhållningssätt mot att rikta regresskrav mot fysiska personer torde göra att det i huvudsak är juridiska personer som får bära kostnaderna för försäkringsbolagens regressintäkter. Således torde merparten av försäkringsbolagens regressintäkter härröra sig till juridiska personer, vilket kan sägas göra de fysiska personerna till vinnare i regresssammanhang.

4.3 Regress vid leverantörsåtaganden

Ett skadestånd är att ses som en enkel fordran. Fordringar kan enligt allmänna förmögenhetsrättsliga principer överlåtas till en ny borgenär. Ändamålet med regleringen i FAL 7 kap. 9 § är att skydda försäkringstagaren så att denne får ut det skadestånd hen är berättigad till vilket kan aktualiseras exempelvis i situationer när skadevållaren är insolvent. Därutöver syftar paragrafen till att ha en viss samhällspreventiv funktion i form av att skadevållaren inte slipper undan att betala för skadan hen har vållat för det fall försäkringstagaren väljer att istället för att rikta skadeståndsanspråk nyttja sin egendomsförsäkring som i många fall har förmånligare värderingsregler än vad skadeståndsberäkningen medger. FAL:s regressreglering är begränsad till situationer när försäkringstagaren har rätt till skadestånd för en skada som orsakats av tredje man.

Har en säljare utfäst en garanti för en produkt eller tjänst och den levererade produkten eller tjänsten inte motsvarar garantiutfästelsen, kan säljaren bli skadeståndsskyldig. Utbetalas inte skadeståndet kan försäkringstagaren vända sig till sitt försäkringsbolag för ersättning för den skada hen lidit, förutsatt att skadan omfattas av försäkringen. Efter att ha utbetalt ersättning för skadan får försäkringsbolaget således regressrätt så länge FAL 7 kap. 9 § uppfylls: att det föreligger en skada och att skadan omfattats av försäkringen. Således borde inte regressrätt uppnås för den del av ersättningen från leverantören som utgör exempelvis "plåster på såren"-ersättning om säljaren utlovat sådan i garantiutfästelsen, till exempel att utöver att täcka skadan även utbetala ett schablonbelopp till köparen.

Sådant schablonbelopp torde inte kunna klassas som skadestånd, som ju ska vara reparativt, ersätta vissa följdskador och försätta den skadelidande i samma situation som om skadehändelsen inte hade inträffat. Den skadelidande köparen har ändock en fordran mot säljaren avseende det beloppet, en sådan fordran kan då genom cession överlåtas till försäkringsbolaget.

[222] Se stycke 3.2.

Transaktionen blir således att försäkringsbolaget - förutsatt att det vill - köper den skadelidandes fordran mot säljaren.

Samma resonemang torde kunna föras gällande leverantörers fullgörelseansvar; FAL 7 kap. 9 § kan tillämpas på den del av beloppet som utgör ett skadestånd för en skada som omfattas av försäkringen, vill försäkringsbolaget därutöver ersätta den skadelidande för andra fordringar denna har mot säljaren, får transaktionen ske genom cession.

4.4 Regressbeloppet

4.4.1 Skillnaden i värderingsregler enligt olika försäkringar

När ett försäkringsbolag har ersatt en skada och riktar regresskrav mot skadevållaren eller den för skadan ansvarige, aktualiseras frågan om vilket belopp försäkringsbolaget får utkräva. Egendomsförsäkring ersätter ofta den skadade egendomen till dess nyvärde medan ansvarsförsäkring ersätter skadeståndsanspråk som bestäms till egendoms dagsvärde, för bolag anslutna till RÖ gäller att RÖ enbart tar sikte på den ersättning som betalats till försäkringstagaren.[223]

Är egendomsförsäkringstagaren underförsäkrad, sätts dennes försäkringsersättning ned i motsvarande mån. I sådant fall tar försäkringsbolaget enbart över skadeståndsanspråket mot skadevållaren till den del som försäkringsbolaget har betalat ut ersättning, vilket framgår av ordalydelsen i FAL 7 kap. 9 §.

Skadeståndets reparativa funktioner åsyftar att försätta den skadelidande i samma situation som den var innan skadehändelsen, vilket är anledningen till att dagsvärdesersättning tillämpas. Som Lagerström anför, är det ofta mest förmånligt för den skadelidande att nyttja sin egendomsförsäkring och överlåta skadeståndsanspråket mot skadevållaren till sitt försäkringsbolag, eftersom den skadelidande då åtnjuter nyvärdesersättning istället för ersättning baserat på egendomens dagsvärde.[224]

Ett problem med dagsvärdesvärdering som kan uppstå ur den skadelidandes synvinkel, är att det kan vara svårt att hitta en ny sak som kan ersätta den skadade saken; för att en ny sak ska kunna hittas till priset av dagsvärdet vid skadetillfället krävs att en fungerande begagnatmarknad finns. Är den skadade egendomen enbart delvis skadad, exempelvis en buckla i en bildörr,

[223] Se stycke 2.2, 2.3 och 3.1.2.
[224] Se stycke 3.3.1.

motsvarar skadeståndsberäkningen den kostnad för reparation som återställer bildörren till hur den var innan skadehändelsen.

Vid totalskada där den skadade egendomen inte kan repareras utan måste ersättas kan dagsvärdesberäkningen bli mer problematisk. Är den skadade egendomen exempelvis en totalskadad bil, kan det tänkas vara lätt att hitta en ersättningsbil med åtminstone ungefär samma antal körda mil, samma årsmodell, samma storlek och så vidare. Att med ett skadestånd beräknat på den totalskadade bilens dagsvärde precis innan skadetillfället kunna köpa en ersättningsbil torde således inte vara allt för svårt. Är den skadade egendomen däremot exempelvis hemelektronik som snabbt sjunker i värde och där andrahandsmarknaden inte är lika utbredd kan en ersättningsprodukt till den skadade egendomens dagsvärde vid tidpunkten före skadehändelsen vara svår att hitta. I sådant fall kan den skadelidande få nöja sig med en kontantersättning och själv få skjuta till medel för att betala mellanskillnaden för en ny produkt. Detta exempel visar på värdet för en skadelidande att kunna nyttja en egendomsförsäkring och istället för att själv rikta skadeståndsanspråk mot skadevållaren överlåta den rätten till sitt försäkringsbolag.

Att ersättningen vid ansvarsförsäkring baseras på skadeståndsrättslig värdering, föranleder att när en egendomsförsäkringsgivare riktar regressanspråk mot en ansvarsförsäkringsgivare blir beloppet begränsat till det belopp som ansvarsförsäkringsgivaren enligt ansvarsförsäkringsavtalet är skyldig att utge.

Ansvarsförsäkringen har ett begränsande maximalt ansvarsbelopp. Är ett skadeståndsbelopp högre än försäkringens belopp svarar den skadeståndsskyldige för den överskjutande delen.[225] I *Nilifallet*[226] hade ansvarsförsäkringsbolaget betalat ut försäkringens maxbelopp till den skadelidandes egendomsförsäkringsbolag, egendomsförsäkringsbolaget riktade därefter regresstalan avseende den överskjutande delen av skadebeloppet som inte ersattes av ansvarsförsäkringen, direkt mot skadevållaren. Skadeståndet jämkades enligt SkL:s regler till ansvarsförsäkringens maxbelopp, egendomsförsäkringsbolaget hade således inte någon rätt att utöva regress mot skadevållaren.

Nilifallet ger stöd åt resonemanget att regressrätten ska följa skadeståndsrättens regler, den i fallet grovt vårdslöse entreprenören fick sin skadeståndsskyldighet jämkad enligt SkL:s regler och med stöd av SkL:s förarbeten jämkades även regressansvaret i motsvarande mån. HD lade

[225] Se stycke 2.3.
[226] Se stycke 3.3.3.

i fallet vikt vid att skadevållaren inte haft möjlighet att hos sin försäkringsgivare teckna en ansvarsförsäkring med ett högre belopp än vad som gjorts, vilket ligger i linje med SkL 3 kap. 6 § som anger att skadestånd kan jämkas om det är skäligt med hänsyn till försäkringar eller försäkringsmöjligheter. Nilifallet visar att egendomsförsäkringsbolaget kan få nöja sig med det belopp som utgår ur skadevållarens ansvarsförsäkring. Jämkningen enligt SkL tar utöver försäkringsmöjligheter även hänsyn till skadevållarens ekonomiska förhållanden; hade skadevållaren haft så pass goda ekonomiska förhållanden att skadeståndet inte förefallit oskäligt, är det möjligt att egendomsförsäkringsbolaget hade vunnit bifall för sin talan att rikta anspråk direkt mot skadevållaren för belopp som inte ersattes av ansvarsförsäkringen.

Således kan slutsatsen dras att ansvarsförsäkringens regler för ersättning, vilka motsvarar de skadeståndsrättsliga värderingsreglerna, ligger till grund för vilket belopp som maximalt kan betalas ut vid ett regressanspråk ur en ansvarsförsäkring. Anspråk från egendomsförsäkringsbolaget mot skadevållaren för belopp som överstiger ansvarsförsäkring, eller om ansvarsförsäkring saknas, bedöms genom ett vanligt skadeståndsförfarande enligt skälighetsreglerna i SkL.

Att skadevållaren skulle behöva ersätta ett högre belopp till ett försäkringsbolag som ersatt en försäkringstagare med egendoms nyvärde, än vad denne skulle behöva utge till en skadelidande som inte omfattades av en egendomsförsäkring, förefaller inte rimligt. Med andra ord bör inte skadevållaren hamna i en sämre ställning till följd om den skadelidande har en försäkring, än vad denne hade varit i om den skadelidande inte omfattats av ett försäkringsskydd. Således torde den faktiska förlusten till följd av skadan vara vad som ska ligga till grund för såväl skadeståndskrav från den skadelidande, som när skadeståndskravet ställs i form av ett regressanspråk från en försäkringsgivare.

4.4.2 Regress vid kulansbetalningar

Hellner menar att alla ersättningsutbetalningar som sker till följd av försäkringsavtalet kan ligga till grund för ett regresskrav, Hult menar att kulansbetalningar visserligen kan ligga till grund för regress men anför att det måste finnas stöd i försäkringsavtalet och att ersättningen måste vara välmotiverad med anknytning till skadan. Bengtsson menar att enbart den försäkrades verkliga förlust kan ligga till grund för regress eftersom det är den skadelidandes och inte försäkringsbolagets förlust som ska ersättas.[227]

[227] Se stycke 3.3.2.

Med beaktande av FAL 7 kap. 9 § som stadgar att rätten försäkringsgivaren övertar från den skadelidande försäkringstagaren är rätten till skadestånd, finner jag bland de ovan anförda resonemangen att Bengtssons förefaller vara mest rimligt. Att som Hellner anför att det räcker med att en utbetalning skett till följd av ett försäkringsavtal, förefaller skapa en situation där försäkringsgivaren har rätt till regressersättning för allt denne har betalat ut till den skadelidande försäkringstagaren. Att försäkringsgivaren skulle ha rätt till ersättning för allt denna utbetalat till följd av försäkringsbolaget, skulle innebära att när utbetalning enligt nyvärdesvärdering skett skulle denna ligga till grund för regressersättningen, vilket då skulle överstiga den skadevållandes skadeståndsskyldighet som beräknats enligt dagsvärdesprincipen.

Hellner anför vidare att rätten till regress omfattar kulansbetalningar eftersom det av 25 § GFAL inte framgår att en *skyldighet* till utbetalningen ska ha förelegat. GFAL:s ordalydelse är "[h]ar i följd av skadeförsäkring försäkringsgivaren i ersättning för skada utgivit belopp(...)", medan FAL 7 kap. 9 § har ordalydelsen att skadeståndskravet försäkringsgivaren övertar är försäkringstagarens rätt till skadestånd i den mån skadan "omfattas av försäkringen". Lagstiftaren förefaller därför genom FAL ha tagit ett tydligare avsteg från regressrätt vid kulans än vad som följde av GFAL:s formulering, eftersom det tydligt av lagen framgår att skadan ska ha omfattats av försäkringen.

Har en försäkringstagare försäkrat en viss egendom vilken till följd av en skadevållares handlande förstörs, och det därutöver uppkommer skador på annan egendom som inte omfattas av försäkringsavtalet och inte heller enligt någon lag gör försäkringsgivaren ersättningsskyldig, föreligger det kulans om försäkringsgivaren ersätter även den egendom som inte omfattas av försäkringen. Kulansbetalningen skulle inte ha skett om inte försäkringsavtalet förelegat, utbetalningen har därmed skett till följd av försäkringsavtalet. Med Hellners resonemang förefaller försäkringsgivaren redan av denna situation kunna ha rätt till regressersättning från skadevållaren. I detta exempel förefaller dock hela utbetalningen omfattas av försäkringstagarens skadeståndsanspråk gentemot skadevållaren, detta anspråk tar försäkringsgivaren över när försäkringsersättningen betalas ut. FAL:s regressreglering kräver dock att skadan ska ha omfattats av försäkringen för att försäkringsgivaren ska kunna överta skadeståndsanspråket. Enligt lydelsen i FAL 7 kap. 9 § skulle därmed försäkringsgivaren enbart kunna rikta regresskrav mot skadevållaren för ersättningen som omfattades av försäkringsavtalet. Däremot finns möjligheten att försäkringstagaren genom en cession överlåter även den överskjutande delen av skadeståndsfordran till försäkringsgivaren, på så vis kan försäkringsgivaren reglera hela skadan och därefter utkräva hela skadeståndsbeloppet av skadevållaren.

I ett annat exempel, där försäkringsgivaren genom kulans har ersatt försäkringstagaren med ett belopp som överstiger värdet på skadeståndsfordran, exempelvis genom att ha medgett en högre värdering av den skadade egendomen än vad som motsvarar den verkliga skadan och som överstiger vad försäkringsgivaren var skyldig att utge, förefaller däremot inte det överskjutande beloppet kunna utkrävas av skadevållaren eftersom det överstiger dennes skadeståndsskyldighet. Härtill ska nämnas principen att försäkringsgivarens regressrätt ska härledas ur den skadelidandes skadeståndsrätt, och att försäkringsgivaren inte ska ha bättre rätt mot skadevållaren än vad försäkringstagaren haft.

I *Hittelönsfallet* godtog samtliga instanser att hittelön hade betalats ut från försäkringsgivaren, utbetalningen ansågs ha skett till följd av försäkringsavtalet och bedömningen skulle blivit likadan om ersättningen hade betalats ut till försäkringstagarna som därefter hade ersatt upphittarna.[228] Hovrätten uttalade i sina domskäl att om den utbetalda hittelönen enbart varit en kostnad för Länsförsäkringar till följd av att bolaget velat visa upphittarna uppskattning, hade kostnaden inte uppkommit på grund av försäkringsavtalet och skulle därmed inte ha kunnat ligga till grund för regressrätt. Mot detta argument kan invändas att någon hittelön inte skulle ha betalats ut om inte försäkringsavtalet hade förelegat eftersom det då inte legat i Länsförsäkringars intresse att bilarna återfunnits. Således skulle kunna argumenteras för att hittelönen var en utbetalning till följd av försäkringsavtalet, vilket med Hellners synsätt på kulansbetalningar skulle varit en giltig grund för regressanspråk. Hovrättens domskäl förefaller dock ge stöd för ett mer restriktivt synsätt på ersättning för kulans än vad Hellner förespråkar.

I *Spårvagnsfallet* argumenterade Transdev att ersättningen från Trygg-Hansa betalats ut utan att någon förpliktelse enligt försäkringsavtalet förelåg. Tingsrätten uttalade att ersättningen betalats ut med stöd av försäkringsavtalet och att utbetalningen därför kunde ligga till grund för regresstalan mot Transdev.[229] Tingsrätten förde inte något resonemang om huruvida utbetalningarna hade kunnat ligga till grund för en regresstalan om de inte skett till följd av försäkringsavtalet, men resonemangen i domskälen tyder på att det i tingsrättens mening måste ha funnits en förpliktelse enligt försäkringsavtalet för att regresskravet skulle vara giltigt.

HD anförde i *Securitasfallet* att Wasas ersättning ur egendomsförsäkringen till bankkunderna för den egendomsskada de lidit befriade banken från ett skadeståndsansvar, vilket för banken utgjorde ett skydd mot förmögenhetsskada som inte täcktes av egendomsförsäkringsavtalet.

[228] Se stycke 3.3.2.
[229] Se stycke 3.3.2.

Resonemanget ger stöd för att HD anser att skyldighet att utbetala ersättning ska ha förelegat för att regresskrav ska kunna riktas. Söderström och Nilsson anför att förhållandet att ersättning betalades ur egendomsförsäkringen utgjorde praktiska skäl och att bankens försäkring var en kombinerad företagsförsäkring som även inkluderade ansvarsförsäkring. En ansvarsförsäkring fanns därigenom insprängd i egendomsförsäkringen, därmed skulle utbetalningen ha omfattats av försäkringsavtalet. Ullman menar att bankens ersättningsskyldighet till kunderna var en förutsättning för att kunderna skulle omfattas av försäkringsskyddet.[230] Gemensamt för argumentationerna är att skadorna skulle omfattas av försäkringsavtalet och därmed kunna ligga till grund för regresstalan, vilket ligger i linje med FAL 7 kap. 9 § att de ersatta skadorna ska ha omfattats av försäkringen.

Slutsatser som kan dras angående kulans, är att domstolarna förefaller döma efter principen att regressen ska härledas ur den försäkrades skadeståndsrätt, vilket inte ger stöd för att kulansbetalningar ska omfattas av regressrätten. FAL 7 kap. 9 § uppställer krav på att skadeståndsanspråket ska härledas ur skadan, att skadan ska omfattas av försäkringen och att skadan ska ha ersatts av försäkringsbolaget. Har försäkringsgivaren utbetalat ett större belopp än vad som omfattas enligt försäkringsavtalet men som inte överskrider beloppet den försäkrade har rätt att kräva skadestånd för, torde försäkringsgivaren kunna rikta krav mot skadevållaren endast om den försäkrade överlåter sin fordran till försäkringsgivaren som en vanlig cession. Kulansbeloppet torde inte inkluderas i FAL:s regressregler.

4.4.3 Regress för försäkringstagarens självrisk

Försäkringen gäller för belopp som överstiger självrisken.[231] I FAL 7 kap. 9 § stadgas att försäkringsbolag har rätt att rikta regresskrav för belopp med anledning av skadan "i den mån denna omfattas av försäkringen". Med utgångspunkt i att försäkringen täcker skadebelopp som överstiger självrisken, torde därmed självriskbeloppet inte omfattas av FAL 7 kap. 9 §.

Ur ett skadeståndsrättsligt perspektiv ska dock den skadelidande genom skadeståndet sättas i den situation hen var i innan skadan inträffade. Har den skadelidande nyttjat sin försäkring istället för att rikta skadeståndskrav mot skadevållaren eller den som ansvarar för skadan, har denne dock själv fått stå självrisken och därmed ändå haft ekonomiska utlägg till följd av skadan. För att åter sättas i sitsen den skadelidande var innan skadehändelsen behöver den skadelidande därför bli ersatt för den erlagda självrisken, vilket därmed kan vara en del av ska-

[230] Se stycke 3.4.1.3.
[231] Se stycke 2.7.

deståndsanspråket. Självriskens del av skadeståndsanspråket överlåts inte till försäkringsbolaget genom FAL 7 kap. 9 §, eftersom endast skadeståndsanspråk för skada som omfattats av försäkringen överlåts genom paragrafen. Eftersom självriskbeloppet inte omfattas av försäkringen förefaller det inte vara möjligt för försäkringsbolaget att rikta regresskrav å den skadelidandes vägnar med stöd av FAL 7 kap. 9 §. Däremot förefaller det inte finnas några hinder för att den skadelidande genom cession överlåter även den delen av skadeståndsfordran till försäkringsbolaget.

5. Slutsatser

5.1 Mot vem kan försäkringsbolag rikta regressanspråk?

- **Kan någon som är medförsäkrad få ett regresskrav riktat emot sig?**

Försäkringsbolag får, efter att ha övertagit en skadeståndsfordran, rikta regressanspråk mot skadevållaren så länge denna är en tredje man som inte omfattas av försäkringen. Medförsäkrad likställs med försäkringstagare och omfattas av skyddet mot regresskrav som tillfaller försäkringstagare.

En avgörande faktor för om någon ska kunna räknas som försäkringstagare, inklusive medförsäkrad, är att denna måste ha ett försäkrat intresse i den försäkrade egendomen. Med försäkrat intresse menas ett intresse i egendomen i sig och inte ett förmögenhetsrättsligt intresse i att undgå skadeståndsansvar, vilket visats i såväl *Securitasfallet* som *Spårvagnsfallet.* Utan försäkrat intresse föreligger inte något försäkringsskydd, därmed kan inte heller någon utan försäkrat intresse skyddas av förbudet mot regresskrav mot försäkringstagare och medförsäkrade. Den medförsäkrades regresskydd kan avtalas bort genom försäkringsvillkoren, ett sådant villkor torde utförligt behöva beskriva i vilka situationer den medförsäkrade omfattas av försäkringen och skyddas mot regresskrav för att undvika svåra gränsdragningssituationer, exempelvis om den medförsäkrade lider en skada på grund av eget vållande. Ett alternativt sätt att kunna rikta regresskrav mot en medförsäkrad, är att den skadelidande istället för att nyttja sin försäkring säljer sin skadeståndsfordran till försäkringsbolaget, på så vis kan FAL 7 kap. 9 § kringgås.

Försäkringsbolagens regressrätt härleds ur försäkringstagarens skadeståndsrätt, således följer att part som friskrivit sig från skadeståndsansvar inte kan få regresskrav riktat mot sig. Har skada vållats av den försäkrades medkontrahents medkontrahent, erhåller försäkringsbolaget samma rätt till direktkrav som den försäkrade hade innan skadeståndsanspråket överläts till försäkringsbolaget. Försäkringsbolagens regressrätt enligt FAL 7 kap. 9 § är oinskränkt, försäkringsbolag ter sig dock vara restriktiva med regresskrav mot fysiska personer.

5.2 Hur bestäms vilket belopp som ett försäkringsbolag har rätt att kräva regress för?

- **Vad har de olika ersättningsreglerna i egendomsförsäkring respektive ansvarsförsäkring för betydelse för vilket belopp som regressen får avse?**
- **Kan försäkringsbolag rikta regresskrav för försäkringstagarens självrisk?**

Regressbeloppet kan maximalt utgöra det faktiska belopp som försäkringsbolaget har ersatt försäkringstagaren med, således kan inte regresskrav riktas för kulansbetalningar eller kringkostnader försäkringsgivaren haft till följd av försäkringsfallet. Har försäkringsgivaren utbetalat ett större belopp än vad som omfattas enligt försäkringsavtalet men som inte överskrider skadeståndsbeloppet den försäkrade är berättigad, kan försäkringsgivaren rikta krav mot skadevållaren endast om den försäkrade överlåter sin fordran genom cession.

Skadeståndsbelopp beräknas efter den skadade egendomens dagsvärde och utgör det belopp skadevållaren är skyldig att ersätta den skadelidande med, hänsyn tas inte till vad för värderingsmetod den skadelidandes försäkring medger. Ansvarsförsäkringar har ett maxbelopp; täcker inte ansvarsförsäkringen hela skadeståndsbeloppet får resterande del riktas mot skadevållaren. Regressbeloppet kan sättas ner enligt SkL:s jämkningsregler, vilket skedde i *Nilifallet* där skadeståndet jämkades till ansvarsförsäkringens maxbelopp.

Självriskbelopp utgör inte en del av försäkringen, därmed omfattas inte självriskbeloppet av det belopp försäkringsbolaget har rätt att utkräva enligt FAL 7 kap. 9 §. Den skadelidande kan dock rikta skadeståndsanspråk mot skadevållaren för vad den skadelidande erlagt i självrisk, sådan skadeståndsfordran kan överlåtas till försäkringsbolaget genom cession.

5.3 Kan regresskrav riktas för andra typer av anspråk än för skadestånd, exempelvis för fullgörelseansvar och garantier?

Regressrätten enligt FAL 7 kap. 9 § omfattar försäkringsgivarens utlägg för försäkringsersättning till följd av en skada, rätten som övertas från försäkringstagaren är rätten till ett skadestånd. Ersättning som betalats ut av en säljare vid exempelvis fullgörelseansvar och garantier kan ersättas enligt FAL:s regler i den mån ersättningen har utgjort skadestånd. Fordringar för annan typ av ersättning kan överlåtas till försäkringsgivaren från försäkringstagaren genom cession.

Referenser

Offentligt tryck

SOU 2002:1, *Samordning och regress, ersättning vid personskada.*

SOU 1975:103, *Skadestånd VI, Försäkringsgivares regressrätt m.m.*

Prop. 2003/04:150, *Ny försäkringsavtalslag.*

Prop. 1972:5, *Kungliga majstäts proposition med förslag till ny skadeståndslag mm.*

Rättsfall

NJA 1994 s. 283 (cit: Hittelönsfallet)

NJA 1996 s. 118 (cit: Nilifallet)

NJA 2001 s. 234 (cit: Villabranden)

NJA 2001 s. 711 (cit: Securitasfallet)

NJA 2009 s. 846

NJA 2013 s. 233 (cit: LF mot Trygg-Hansa)

NJA 2014 s. 760 (cit: Läkemedelsstölden)

Svea hovrätts dom den 6 november 2009, mål T9234-08 (cit: Varvsfallet)

Svea hovrätts dom den 7 december 2017, mål T 3492-16 (cit: Spårvagnsfallet)

Solna tingsrätt, mål T1944-01 (cit: Radhusfallet)

Litteratur

Agell, Anders, Malmström, Åke, Ramberg, Christina & Sigeman, Tore, *Civilrätt*, 21., [rev.] uppl., Liber, Malmö, 2010.

Andersson, Håkan, *Regressiva regressproblem*, PoIT 2002 nr. 14

Annell, Karl, *Dubbelförsäkring enligt FAL*, NFT 3/2006.

Bengtsson, Bertil, *Försäkringsavtalsrätt*, 3., [uppdaterade] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2015.

Bengtsson, Bertil, *Försäkringsrätt: några huvudlinjer*, 9., [uppdaterade] uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 2015.

Bengtsson, Bertil, *Skadestånd utom kontraktsförhållanden 2001–2003*, SvJT 2004 s. 829-830.

Bernitz, Ulf, *Europarätten*, I: Ulf Bernitz [red.] *Finna rätt: juristens källmaterial och arbetsmetoder*, 12., [aktualiserade och kompletterade] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2012.

Bull, Hans Jacob, *Forsikringsrett*, 1. utg., Universitetsforlaget, Oslo, 2008

Fält, Jan-Åke, *Försäkringsgivares regressrätt*, NFT 4/2001.

Hellner, Jan, *Försäkringsrätt*, Stockholm: Juristförlaget, Faksimilupplaga 1994 [1965].

Hellner, Jan, *Försäkringsgivarens regressrätt*, Uppsala, 1953.

Hellner, Jan, Hager, Richard & Persson, Annina H., *Speciell avtalsrätt II: kontraktsrätt. H. 2, Allmänna ämnen*, 6. omarb. uppl., Wolters Kluwer, Stockholm, 2016.

Hellner, Jan & Radetzki, Marcus, *Skadeståndsrätt*, 9., [rev.] uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 2014.

Helly-Hansen, Adrian, *Soft law och heta arbeten - Betydelsen av soft law vid bedömning av vårdslöshetsfrågorna vid brandfarliga heta arbeten*, Stockholms universitet, Stockholm, 2012.

Holm, Anders, *Raketer, risker och regress*, I: Håkan Andersson, *Uppsatser om försäkringsvillkor*, Jure, Stockholm, 2015

Hult, Philips, *Försäkringsrätt 1947 – 1953*, SvJT 1954 s. 638.

Johansson, Svante O., Sluijs, Jessica van der, *Direktkravsrätt vid ansvarsförsäkring enligt den nya försäkringslagen*, SvJT 2006 s. 72.

Lagerström, Peter, *Företagsförsäkring: juridisk handbok för försäkringsgivare och försäkringstagare*, 3., [uppdaterade] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2007.

Mellqvist, Mikael & Persson, Ingemar, *Fordran & skuld*, 9., [aktualiserade] uppl., Iustus, Uppsala, 2011.

Olsen, Lena, *Rättsvetenskapliga perspektiv*, SvJT 2004 s. 105.

Ramberg, Jan, *Köpavtal samt transportavtal och andra anslutande avtal*, Sveriges exportråd, Stockholm, 1993.

Ramberg, Jan, *Köplagen [Elektronisk resurs]*, 1. uppl., Fritze, Stockholm, 1995

Roos, Carl Martin, *Ersättningsrätt och ersättningssystem: en lärobok och idébok om ersättning vid personskada och sakskada*, Norstedt, Stockholm, 1990.

Sandberg, Anders, *Behövs en regressöverenskommelse?* NFT 1/2006.

Sandgren, Claes (2015). *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation*. 3., [utök. och rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik.

Söderström och Nilsson, *Securitasfallet - ett uppmärksammat skadeståndsmål.* JT 2003-04, nr. 2 s. 390.

Tullberg, Mats, *Försäkringsersättning vid skada på egendom*, 1. uppl., Fritze i samarbete med IFU utbildnings AB, Stockholm, 1994.

Ullman, Harald, *Försäkring och ansvarsfördelning: om förhållandet mellan försäkring och kommersiella leverans- och entreprenadavtal : version II*, Uppsala: Iustus, 2006.

Ullman, Harald, *Heta arbeten och juridiken*, Brandskyddsföreningen, Stockholm, 2010.

Ullman, Harald, *Regresser inom sakförsäkring*, NFT 1/1989.

Ullman, Harald, *Regressöverenskommelsen: en studie i försäkringsbolagens överenskommelse av år 1997*, Svenska försäkringsföreningen., Stockholm, 1999.

van der Sluijs, Jessica, *Reglering av tredje mans rätt till egendomsersättning i FAL och i säkerhetsrättslagen*, I: Bertil Bengtsson & Jessika van der Sluijs (red.), *Uppsatser om försäkringsavtalslagen* (s. 191-219), Jure, Stockholm, 2009.

Annat

Regressöverenskommelse (RÖ) för skador inträffade från och med den 1 juli 2005.

Dubbelförsäkringsöverenskommelse - företag (DÖ).

Nationalencyklopedin.